

สานพลังแก้จน คนเมืองเกินร้อย

"HUG เกินร้อย"

Season 3

การพัฒนาและยกระดับสู่พื้นที่วิจัย
ยุทธศาสตร์เพื่อจัดการความยากจน
และสร้างโอกาสทางสังคม
(Pre-Strategy Research Area -Pre SRA)
จังหวัดร้อยเอ็ด
ระยะที่ 3 ปีที่ 3 (2568)

Facebook

Youtube

โดย ผศ.ดร.ศรีสุนันท์ ประเสริฐสังข์ และคณะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

www.reru.ac.th

อีก...จังหวัดร้อยเอ็ด

ชัชวาลย์ เบญจสิริวงศ์
ผู้ว่าราชการจังหวัดร้อยเอ็ด

แผนพัฒนาจังหวัดร้อยเอ็ด (พ.ศ. 2566 – 2570) ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนทุกช่วงวัย การลดปัญหาความยากจน พัฒนาคุณภาพชีวิต ยกระดับอาชีพและรายได้ครัวเรือนให้สูงขึ้นโดยเฉพาะการจัดความยากจน ถือเป็นวาระหลักของจังหวัด ที่ทุกภาคส่วนต้องร่วมขับเคลื่อนอย่างจริงจัง เพื่อสร้างร้อยเอ็ดให้เป็น “เมืองแห่งโอกาส เมืองแห่งความสุขและเมืองแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืน”

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ในฐานะสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ได้นำองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมลงสู่พื้นที่ผ่านโครงการพัฒนา และยกระดับสู่พื้นที่วิจัยยุทธศาสตร์ เพื่อจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคมภายใต้การสนับสนุนของหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่(บพท.) สำนักงานเร่งรัดการวิจัยและนวัตกรรมเพื่อเพิ่มความสามารถการแข่งขันและการพัฒนาพื้นที่ (องค์การมหาชน) นับเป็นแบบอย่างที่ดีของความร่วมมือในเชิงบูรณาการ ระหว่างภาครัฐ เอกชน ภาคประชาสังคม และสถาบันการศึกษา

ผมขอชื่นชมและขอบคุณคณะผู้บริหาร คณาจารย์ นักวิจัยและภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนที่ร่วมแรงร่วมใจผลักดันภารกิจอันทรงคุณค่านี้ให้สำเร็จเป็นรูปธรรมและขออวยพรให้ความร่วมมือครั้งนี้ก่อเกิดประโยชน์สูงสุดต่อพี่น้องประชาชน นำพาจังหวัดร้อยเอ็ดก้าวสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนได้อย่างภาคภูมิใจ

อีก..

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิจิต กำมันตะคุณ
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ในฐานะ “สถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น” ยึดมั่นในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามศาสตร์พระราชา ด้วยนวัตกรรม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนชาวร้อยเอ็ด โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหา ความยากจน ผ่าน “โครงการวิจัยเพื่อจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคม จังหวัดร้อยเอ็ด” ซึ่งได้รับการสนับสนุนจาก หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) สำนักงานเร่งรัดการวิจัยและนวัตกรรม เพื่อเพิ่มความสามารถ การแข่งขันและการพัฒนาพื้นที่ (องค์การมหาชน) ดำเนินงานต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564

หนังสือเล่มนี้ ได้เสนอกระบวนการทำงานและผลงานที่โดดเด่น ตั้งแต่การพัฒนาระบบข้อมูลครัวเรือนยากจน PPPConnex และระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ (DSS) ที่ช่วยให้การค้นหา สอบถาม และส่งต่อความช่วยเหลือเป็นไปอย่างแม่นยำ ไปจนถึงการพัฒนา “โมเดลเงื่อนไข” ที่หลากหลาย ทั้งโมเดลการยกระดับเกษตรกรมูลค่าสูง ด้วยนวัตกรรมแม่นยำ และโมเดลพัฒนาและยกระดับการตลาด ที่เชื่อมโยงสู่อุตสาหกรรมการผลิต และตลาดนานาชาติ โดยนำองค์ความรู้และนวัตกรรมจากงานวิจัย มาประยุกต์ให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของพื้นที่อย่างแท้จริง

การขับเคลื่อนงานนี้ สะท้อนความมุ่งมั่นของมหาวิทยาลัยในการรับใช้และพัฒนาท้องถิ่น และเป็นส่วนหนึ่งของการสร้าง “ร้อยเอ็ด เมืองแห่งโอกาส เมืองแห่งความสุข และเมืองแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืน” ผมขอขอบคุณ หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) คณะนักวิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย ตลอดจนภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนที่ร่วมแรงร่วมใจกัน จนเกิดผลสำเร็จเป็นรูปธรรม หวังเป็นอย่างยิ่งว่าองค์ความรู้ จากหนังสือเล่มนี้ จะจุดประกายและขยายผลการพัฒนา เพื่อสร้างความอยู่ดีมีสุขให้กับชาวร้อยเอ็ดและสังคมไทยสืบไป

ชัก.. และนับถือ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

คุณจิริกา นุตาลัย
ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ
หน่วยบริหารจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.)

การได้มีโอกาสร่วมงานโครงการ แก้ไขปัญหาความยากจนกับมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ดได้ ตรงกันถึงความรู้ความสามารถ ความตั้งใจทุ่มเท และน้ำใจดีงามของท่านอธิการบดี ท่านรองอธิการบดี หัวหน้าโครงการ ท่านอาจารย์ดี ผศ.ดร.ชัยยุรินทร์ ท่านอาจารย์ศศิกาญจน์ ท่านอาจารย์เจษฎ์ดินทร์ รวมถึงคณะนักวิจัยและทีมงานสนับสนุน

ผลงานของ มรภ. ร้อยเอ็ด สะท้อนความสำเร็จในหลากหลายมิติ ทั้งในมิติด้านการพัฒนา เทคโนโลยี มีการค้นคว้าพัฒนาทางเทคโนโลยีในด้านสายพันธุ์ใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง และสามารถนำไปปรับใช้ในพื้นที่ เพื่อยกระดับเกษตรกรทั้งด้านทักษะ ความรู้ คุณภาพชีวิต รายได้ และสิ่งแวดล้อมอย่างเห็นผลจริง

ในมิติด้านการตลาดที่เป็นปัญหาสำคัญของงานแก้จน ได้พัฒนาระบบตลาดด้วยการใช้ข้อมูลสนับสนุนให้คนจนที่ทำมาค้าขาย ได้บันทึกบัญชีรายรับรายจ่าย รวมถึงการสะสมกองทุน และการพัฒนาให้เข้าถึงระบบตลาดออนไลน์ จนกระทั่งมีการขยายตลาดไปในหลายพื้นที่ และได้เป็นพื้นที่ศึกษาดูงานของสถาบันการศึกษาหลายแห่ง

มิติการบริหารโครงการ ได้บริหารบนฐานความร่วมมือของภาคีทุกภาคส่วนทั้งทางจังหวัด อำเภอ ท้องถิ่น ท้องถิ่นหน่วยการกิจด้านการเกษตร การพาณิชย์ การพัฒนาสังคมและสถาบันการศึกษาอื่น เช่น มทร. อีสาน และ ม.มหาสารคาม รวมทั้งการเชื่อมโยงการสนับสนุนจากภาคธุรกิจขนาดใหญ่หลายแห่ง ในจังหวัด นับเป็นต้นแบบที่ดี ของการบริหาร Poverty platform ที่บูรณาการการมีส่วนร่วมของภาคีสำคัญ เข้ามาร่วมมือแก้ไขปัญหาคriticalของจังหวัด

มิติด้านการศึกษาได้พัฒนาระบบ Area based lab ในพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้ เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้แนวทางการนำความรู้ทางวิชาการไปใช้ ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาในชีวิตจริง รวมถึงแนวทางการสื่อสารเพื่อปรับใช้เทคโนโลยี การเรียนในพื้นที่ส่งผลต่อความเข้าใจวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น ก่อให้เกิดความมั่นใจในประโยชน์ทางวิชาการ และการเติบโตทางความคิด (Growth mindset)

การได้ร่วมเรียนรู้วิธีการทำงานอย่างเอาใจจริงเอาใจถึง เข้มขัน การพยายามค้นคว้าวิธีการทำงานใหม่ๆ เพื่อตอบโจทย์ปัญหาพื้นที่ของนักวิจัย การได้รับการถึงการสนับสนุน การให้คำแนะนำการติดตามผลการทำงานอย่างต่อเนื่อง ใกล้ชิดของท่านอธิการบดี นับเป็นพื่อแบบของนักบริหารที่น่านับถือ ส่งผลให้โครงการวิจัยแก้จนร้อยเอ็ด เป็นต้นแบบที่ดีของความสำเร็จโครงการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ กล่าวได้ว่า มรภ. ร้อยเอ็ดเป็นหัวใจสำคัญ (backbone) ของงานแก้ไขปัญหาคriticalและพัฒนาพื้นที่ ได้ยกระดับคุณภาพชีวิตของคนจน ทั้งด้านรายได้ การเพิ่มพูนทักษะความรู้ การยกระดับขีดความสามารถ ก่อให้เกิดความภูมิใจในตนเอง ซึ่งเป็นโครงสร้างพื้นฐานสำคัญที่สุดของการพัฒนารากฐานของประเทศ

โหมโรง

มีคำถามหนึ่งที่พวกเราแบกติดตัวมาตลอด ในห้วงเวลาที่ทำงานวิจัยแก่นจังหวัดร้อยเอ็ดว่า “งานวิจัยเปลี่ยนชีวิตคนได้จริงหรือไม่?” ไม่ใช่คำถามที่ตอบได้ในห้องประชุม ไม่ใช่คำถามที่หาคำตอบได้จากตัวเลขในไฟล์ Excel แต่เป็นคำถามที่ต้องเดินเข้าไปหาคำตอบในพื้นที่ เคาระประตูบ้านทีละหลัง บึ่งฟังทีละชีวิต และนั่นคือสิ่งที่พวกเราทำ

ห้าปีที่ผ่านมา นักวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ดเดินออกจากรั้วมหาวิทยาลัย พวงศความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ลงไปบนพื้นที่อำเภอต่าง ๆ ของจังหวัด ร้อยเอ็ดอย่างจริงจัง ผ่านโครงการวิจัยการพัฒนาและยกระดับสู่พื้นที่วิจัยยุทธศาสตร์ เพื่อจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคม ภายใต้การสนับสนุนของ บพข.

เราค้นหาและสอบถามครัวเรือนยากจนกว่า 12,510 ครัวเรือน ทั่วทั้ง 20 อำเภอ สร้างระบบ ข้อมูลที่ทุกฝ่ายเชื่อมั่น พัฒนาโมเดลแก่นที่ตรงกับชีวิตจริง และเชื่อมโยงสวัสดิการ ไปถึงมือคนที่ต้องการมากที่สุด

แต่สิ่งที่ทำให้พวกเราภาคภูมิใจที่สุด “ไม่ใช่ตัวเลข” มันคือวันที่เกษตรกรไม่ต้องกู้หนี้ ก่อนปลูก การมีตลาดรับซื้อสินค้าทางเกษตรรองรับแล้วและมันคือวันที่กำนันผู้หนึ่ง ซึ่งเดินเคาะประตูบ้านคนยากจนในพื้นที่ห่างไกล บอกกับพวกเราว่า

“ผมไม่ได้แค่เก็บข้อมูล ผมได้เห็นว่าเป็นบ้านผมต้องการอะไรจริง ๆ”

“HUG เกินร้อย” Season 3 เล่มนี้ ไม่ใช่รายงานสรุปผลโครงการ มันคือ บันทึกของการเดินทางที่ยังไม่สิ้นสุด เป็นเรื่องราวของกลไกต่าง ๆ ที่พิสูจน์ตัวเองจากสนามจริง เป็นภาพของนักวิจัยท้องถิ่นที่กลายเป็นสะพานเชื่อมความหวัง เป็นโมเดลเกษตรมูลค่าสูงที่เพิ่มรายได้ ได้จริง กว่า 20% และเป็นระบบที่พร้อมส่งต่อให้จังหวัดร้อยเอ็ดเดินต่อด้วยพลังของคนในพื้นที่เอง

ก่อนจะพลิกไปหน้าถัดไป ขอฝากสิ่งหนึ่งไว้ หนังสือเล่มนี้เกิดขึ้นได้เพราะมีคนนับพัน ที่ไม่เคยถูกกล่าวถึงในทีสาธารณะ ไม่เคยได้รับเกียรติบัตรแต่เลือกที่จะลุกขึ้นมาเปลี่ยนแปลงอะไรบางอย่างในชีวิตตัวเอง

....เรื่องราวเหล่านั้น รอคุณอยู่ข้างใน หนังสือเล่มนี้....

...คณะผู้วิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
ด้วยความเชื่อมั่นว่าร้อยเอ็ดจะไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง

คำนำ

หนังสือสานพลังแก้จนคนเมืองเกินร้อย season3 “HUG เกินร้อย” เป็นการนำเสนอผลการดำเนินงาน โครงการพัฒนาพื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์ เพื่อจัดความยากจน และสร้างโอกาสทางสังคม จังหวัดร้อยเอ็ด ระยะที่ 3 ปีที่ 3 ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ จากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (สกสว.) และสำนักงานเร่งรัดการวิจัยและนวัตกรรม เพื่อเพิ่มความสามารถการแข่งขันและการพัฒนาพื้นที่ (องค์การมหาชน) โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ได้ดำเนินงานโครงการในรอบปี พ.ศ. 2568 - 2569 โดยมีเป้าหมายสำคัญของโครงการ คือ การพัฒนาและยกระดับกลไกความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคมด้วยวิธีการพัฒนาระบบการค้นหาสอบถามข้อมูลครัวเรือนยากจนอย่างแม่นยำ และนำไปสู่การส่งต่อความช่วยเหลือได้อย่างถูกต้องสอดคล้องภารกิจของหน่วยงานในท้องถิ่น ที่ร่วมกับภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และการยกระดับการพัฒนาโมเดลอาชีพ (โมเดลแก้จน) ด้วยองค์ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทพื้นที่

หนังสือเล่มนี้ มีเป้าหมายสำคัญที่จะถอดบทเรียนแนวคิด และผลการดำเนินการขับเคลื่อนการทำงานในรอบปีที่ผ่านมา โดยจะนำเสนอให้เห็นถึงการยกระดับกลไกความร่วมมือการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างเป็นระบบ ด้วยข้อมูลที่แม่นยำ ที่มีการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลอย่างลึกซึ้งเข้าใจ สู่การวางแผนปฏิบัติการแก้ไขปัญหาคความยากจนได้อย่างตรงจุด โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนภาคีเครือข่ายนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบของชุมชน ท้องที่ ท้องถิ่น ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการนำเสนอการค้นพบสำคัญในการสร้างอำเภอดันแบบแก้จนหรือท้องถิ่นแก้จนเพื่อเป็นโมเดลต้นแบบในการนำไปพัฒนาพื้นที่อื่น ๆ ให้เกิดผลสำเร็จต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรีสุนันท์ ประเสริฐสังข์ และคณะ
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

กิตติกรรมประกาศ

ความสำเร็จของงานวิจัยการแก้ไขปัญหาคความยากจนจังหวัดร้อยเอ็ดในครั้งนี้ มิได้เกิดจากคณะผู้วิจัยเพียงลำพัง หากแต่เป็นผลของพลังความร่วมมือ จากหลายมือที่ยื่นเข้ามาช่วยเหลือกันอย่างจริงใจ

คณะผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ นายชัชวาลย์ เบญจสิริวงศ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดร้อยเอ็ด และรองผู้ว่าราชการจังหวัด ที่กรุณาให้การสนับสนุน ให้นโยบาย และเชื่อมโยงหน่วยงานภาคีเครือข่าย ขอขอบคุณคณะกรรมการศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยฯ (ศจพ.จ.) ร้อยเอ็ด พัฒนาการจังหวัด นายอำเภอ ปลัดอำเภอ และท้องถิ่นทุกอำเภอเป้าหมาย ที่ร่วมวางแผน ค้นหา และสอบทานข้อมูลครัวเรือนยากจน ตลอดจนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้นำชุมชน ที่สนับสนุนการขับเคลื่อนโมเดลแก๊งในพื้นที่

ขอบคุณ หน่วยงานเครือข่ายด้านการเกษตรและการตลาด ทั้งสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด สำนักงานเกษตรจังหวัด และ ร.ก.ส. ขอขอบคุณสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พมจ.) ศึกษาธิการจังหวัด เหล่ากาชาด และ ปก. จังหวัดร้อยเอ็ด ที่ร่วมส่งต่อความช่วยเหลือถึงครัวเรือนเป้าหมาย ขอขอบคุณภาคเอกชน วิชาชีพชุมชน และมหาวิทยาลัยเครือข่าย ที่ร่วมสร้างมาตรฐานผลิตภัณฑ์ ตลาด และรายได้ให้ชุมชนอย่างยั่งยืน

ขอขอบคุณสำนักงานเร่งรัดการวิจัยและนวัตกรรมเพื่อเพิ่มความสามารถการแข่งขัน และการพัฒนาพื้นที่ (องค์การมหาชน) โดย ดร.กิตติ สัจจาวัฒนา ผู้อำนวยการหน่วยบริหาร และจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) และที่ปรึกษาโครงการทุกท่านที่มอบโอกาส คำแนะนำ และกำลังใจแก่คณะผู้วิจัยตั้งแต่แรกจนถึงปัจจุบัน

และเหนือสิ่งอื่นใด คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ พี่น้องประชาชนชาวร้อยเอ็ดทุกครัวเรือน ที่เปิดประตูบ้าน และเปิดใจให้เราได้นั่งฟังชีวิตจริงที่ละชีวิต คุณค่าทั้งหมดของงานวิจัยนี้เป็นของทุกท่าน

ด้วยความขอบคุณยิ่ง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรีสุนันท์ ประเสริฐสังข์
หัวหน้าโครงการ

สารบัญ

01 | COVER STORY : การกิจพลิกแผ่นดินร้อยเอ็ด

10

- นิยามใหม่ของ “พื้นที่วิจัยยุทธศาสตร์” : เมื่อการแก่งไม่ใช้แค่การแจกเงิน
- ร้อยเอ็ดเปลี่ยนไป : การเปลี่ยนแปลงที่จับต้องได้
- แนวทางการทำงาน : เติม “นวัตกรรม” ชุมชีวิตเศรษฐกิจฐานราก
- กลไก 4 แกน : ประสานพลังเปลี่ยนร้อยเอ็ดให้พัฒนา

02 | INFOGRAPHIC : ส่อง “ทุน 5 มิติ” เพราะความจนไม่เท่ากัน

13

- เจาะลึกความจน: ไม่ได้มีแค่ “มิติเดียว”
- อำเภอเกษตรวิสัย vs อำเภอเมือง : ต่างบริบทภายใต้เป้าหมายเดียวกัน
- แนวคิดการขับเคลื่อนอำเภอต้นแบบก้าวหน้า : “เกษตรวิสัยก้าวหน้าต้นแบบ”
- ออกแบบการแก้จนแบบ “สั่งตัด” : เลิกเหมาเข่ง สู่โมเดลเปลี่ยนชีวิตที่ตรงจุด

03 | LOCAL HEROES : “นักวิจัยท้องถิ่น” สะพานเชื่อมความหวัง

17

- เบื้องหลังรอยเท้าที่ไม่มีใครเห็น : เมื่อ “คนในพื้นที่” กลายเป็นนักวิจัย
- สะพานแห่งความไว้วางใจ : เมื่อ “น้ำใจ” ของคนท้องถิ่น คือกุญแจสู่ความสำเร็จ
- มากกว่าการประชุม : เมื่อ “ความร่วมมือ” คือการเปิดใจและร่วมกันออกแบบอนาคต

04 | INNOVATION FOCUS : นวัตกรรมโมเดลก้าวหน้า

20

- “นวัตกรรมกินได้” : เปลี่ยนองค์ความรู้สู่แนวปฏิบัติเปลี่ยนชีวิต
- ศักดิ์ศรีแห่งรากเหง้า : คุณค่าสร้างมูลค่า ผ่านภูมิปัญญาดั้งเดิม
- ลือความมั่นคง ปิดความเสี่ยง : พลังแห่ง Contact Farming และสัญญาซื้อขายล่วงหน้า

05 | MARKET INSIGHT : จากชุมชนสู่สากล ตลาดขยายโอกาส

24

- เมื่อสมาคมเกษตรกรเรียนรู้โลกใบใหม่ผ่านดิจิทัล
- Global House : มังกรขยับปีก เมื่อทุนใหญ่กางปีกโอบอุ้ม และเปิดประตูโอกาสให้คนตัวเล็ก

06 | THE NEXT STEP : ก้าวต่อไปของร้อยเอ็ด..เติบโตอย่างไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง

26

- พลังร้อยเอ็ดพัฒนา : การขับเคลื่อนของมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด และ บพข.
- ขั้วค้นพบ : เพื่อก้าวต่อไปของร้อยเอ็ด
- เมื่อโครงการจบ แต่ชุมชนไม่หยุดเดิน : ร้อยเอ็ดไร้จน สู่เมืองแห่งความสุขที่ยั่งยืน

07 | EDITOR'S NOTE : เสียงจากคณะผู้วิจัย

29

01 | COVER STORY : การกิจพลิกแผ่นดินรื้อยเอ็ด

นิยามใหม่ของ “พื้นที่วิจัยยุทธศาสตร์” เมื่อการแก้จนไม่ใช่แค่การแจกเงิน

ตลอด 5 ปีที่ผ่านมา โครงการนี้ได้เปลี่ยนแนวทางจากการแจกเงินเพื่อบรรเทาทุกข์ชั่วคราวมาเป็นการสร้าง “ระบบปฏิบัติการแก้จน” เพื่อให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้อย่างแท้จริง โดยสร้างรูปแบบแห่งการเปลี่ยนแปลงใน 3 ด้าน

1. **ความแม่นยำ (Targeting)** ของข้อมูลด้วยระบบ PPPConnex และ DSS สแกนทุกชีวิต 5 ด้าน เพื่อจัดระดับความจนและให้ความช่วยเหลือได้ตรงจุด “ถูกยาตรงโรค”

2. **ความร่วมมือ (Collaboration)** ขยายเครือข่าย “Hug Community” จาก 14 เป็น 208 หน่วยงาน ผนึกกำลังภาครัฐ เอกชน และท้องถิ่นร่วมกันแก้ปัญหา

3. **ความยั่งยืน (Sustainability)** พัฒนาชาวบ้านสู่การเป็น “สมาร์กเกษตรกร” และ “ผู้ประกอบการชุมชน” รองรับด้วยแอปพลิเคชันตลาดออนไลน์และสัญญาซื้อขายล่วงหน้าเพื่อความมั่นคงระยะยาว

รื้อยเอ็ดเปลี่ยนไป : การเปลี่ยนแปลงที่จับต้องได้ 5 ปีของการลงพื้นที่ ผู้วิจัยไม่ได้ทิ้งไว้แค่รายงาน แต่คือการผลิตดอกออกผล “การเปลี่ยนแปลงที่จับต้องได้” ที่รื้อยเอ็ด

รื้อยเอ็ดเปลี่ยนไป [★] การเปลี่ยนแปลงที่จับต้องได้

5 ปี ของการลงพื้นที่ ไม่ได้ทิ้งไว้แค่รายงาน
แต่ทิ้งไว้เป็น “การเปลี่ยนแปลงที่จับต้องได้” ที่รื้อยเอ็ด

จากงานวิจัย สู่การเปลี่ยนแปลงที่ประชาชนสัมผัสได้จริง

แนวทางการทำงาน เติม “นวัตกรรม” ขุมชีวิตเศรษฐกิจฐานราก ในปี 2568

คณะวิจัยมุ่งเน้นการอุดรอยรั่วในเรื่องการสื่อสารข้อมูล PPPConnxt โดยได้จัดทำคู่มือ SOP เพื่อสร้างความเชื่อมั่น และให้หน่วยงานในพื้นที่ได้ใช้เป็นเครื่องมือหลัก ในการส่งต่อความช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ

จากการถอดบทเรียนในปี 2567 ที่ผ่านมาระค้นพบ “ทางรอด” ของชาวบ้านผ่านสินค้าเป้าหมายอย่างข้าวเขียว และแปรรูปข้าวหอมมะลิเป็นแป้ง ที่ตลาดเติบโตเร็วมาก รวมถึงการใช้เทคโนโลยีเกษตรแม่นยำมาสร้างเป็นภูมิคุ้มกันความเสี่ยงจากภัยพิบัติทำให้เกษตรกรมั่นใจในการประกอบอาชีพ

ก้าวต่อไปของเราจึงเข้มข้นขึ้นด้วยการเติมองค์ความรู้ผ่าน 2 โครงการย่อย ได้แก่

- **โครงการย่อย 1 การพัฒนาและยกระดับโมเดลแก้แค้นด้วยเกษตรมูลค่าสูง จังหวัดร้อยเอ็ด** ยกระดับโมเดลผลิตผักปลอดภัยแม่นยำ และโมเดลผ้าไหมอัตลักษณ์
- **โครงการย่อย 2 การพัฒนาระบบตลาดขยายโอกาสเพื่อเศรษฐกิจฐานราก**

โดย ขับเคลื่อนโมเดลเศรษฐกิจฐานรากพลักดัน Local to Global ยกระดับวิสาหกิจชุมชน พัฒนาแรงงานตอบโจทย์ตลาดใหม่ และเชื่อมโยงสินค้าชุมชนสู่การท่องเที่ยว เป้าหมายของเราไม่ใช่แค่ “การวิจัย” แต่คือ การสร้าง “การเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิต” ให้เกิดขึ้นจริงกับทุกครัวเรือนเป้าหมายอย่างเป็นรูปธรรม

กลไก 4 แกน ประสานพลังเปลี่ยนร้อยเอ็ดให้พัฒนา การพลิกโฉมร้อยเอ็ดให้หลุดพ้นจากกับดักความยากจน จำเป็นต้องมาจากการวางโครงสร้างที่ชัดเจน แม่นยำ ผ่านการทดลองเรียนรู้ ประสบการณ์ ด้วยนวัตกรรม เทคโนโลยี องค์ความรู้ ถ่ายทอดและส่งต่อ กลั่นออกมาเป็น “กลไก 4 แกน” เปรียบเสมือนฟันเฟืองขับเคลื่อนสอดประสานกันเพื่อเปลี่ยนชีวิตคนฐานรากสู่การยกระดับฐานะทางสังคมที่สูงขึ้น ได้แก่:

- **จับมือ (Collaboration)** กลายการทำงานแบบแยกส่วน ด้วยการเชื่อมภาคีเครือข่ายภายใต้กลุ่ม “Hug Community” ที่ขยายตัวอย่างทรงพลังตั้งต้นจาก 14 สู่ 208 หน่วยงาน หลอมรวมทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาสังคม และสถาบันการศึกษา ทุกภาคส่วนร่วมเป็นเจ้าของ ปัญหาและแก้ไขปัญหาร่วมกัน
- **เจาะลึก (Targeted Data)** ด้วยการพัฒนิกำลังระบบข้อมูล PPPConnnext และระบบ DSS เป็นเข็มทิศนำทาง สแกนลึกไปถึงฐานทุนชีวิต 5 มิติ การเจาะลึกข้อมูลที่ตรงเป้า เพื่อให้สามารถชี้เป้าหมายได้อย่างถูกต้องและแม่นยำ (Deep & Accurate Data) ช่วยลดความผิดพลาด และทำหน้าที่ “จ่ายยาได้ตรงโรค” มากที่สุด
- **ส่งต่อและสร้างอาชีพ (Referral and Upskilling)** ถักทอระบบส่งต่อความช่วยเหลือโดย พสานการทำงานร่วมกันกับหน่วยงานภารกิจ (Function) กลุ่มเปราะบางที่อยู่ลำบากและ ผู้ต้องการความช่วยเหลือในชุมชน พร้อมทั้งเปลี่ยนองค์ความรู้วิชาการให้กลายมาเป็น “นวัตกรรมกินได้” ที่สร้างรายได้จริงในพื้นที่ เช่น เกษตรมูลค่าสูง การผลิตเมล็ดพันธุ์ การแปรรูปสินค้าเกษตรสู่สินค้าชุมชน วิสาหกิจชุมชน ตลาดชุมชนและออนไลน์
- **เสริมพลัง สร้างสุข (Empowerment)** เป้าหมายสูงสุดคือคุณภาพชีวิตที่มั่นคงอย่างยั่งยืน เมื่อครัวเรือนเป้าหมายหลุดพ้นจากวงจรความยากจน จะยกระดับบทบาทจาก “ผู้รับโอกาส” สู่การเป็น “ผู้นำการเปลี่ยนแปลงชุมชน” (Local Change Agent) ที่พร้อมส่งต่อองค์ความรู้ แรงบันดาลใจ และโอกาสทางอาชีพเพื่อขับเคลื่อนชุมชนร่วมกันต่อไป

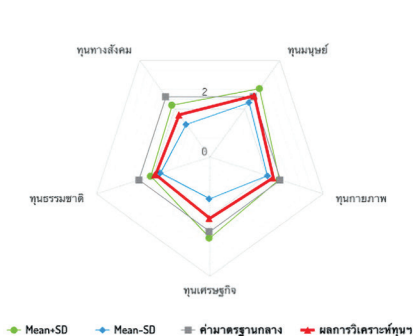

02 | INFOGRAPHIC : ส่อง “ทุน 5 มิติ” เพราะความจนไม่เท่ากัน

เจาะลึกความจน : ไม่ได้มีแค่ “มิติเดียว” การวัดความจนที่วัดกันที่ตัวเลขรายได้เพียงอย่างเดียว อาจไม่ใช่คำตอบที่แท้จริงของการแก้ปัญหาที่ยั่งยืน โครงการวิจัยได้เลือกใช้เครื่องมือเอ็กซ์เพริเอนซ์ความจนแบบ “พหุมิติ” ผ่านเลนส์ของ “5 ฐานทุนดำรงชีพ” (SLF) ซึ่งได้แก่ ทุนทางสังคม ทุนธรรมชาติ ทุนเศรษฐกิจ ทุนกายภาพ และทุนมนุษย์ เพื่อช่วยชี้ให้เห็นว่าครัวเรือนยากจนในร้อยเอ็ดมี “บาดแผล” และข้อขัดสนที่แตกต่างกัน การมองให้ลึกถึงทุนชีวิตเหล่านี้คือหัวใจสำคัญของการ “ช่วยยาให้ตรงโรค”

ผลการวิเคราะห์ศักยภาพฐานทุนดำรงชีพ 5 มิติ ของครัวเรือนยากจนจังหวัดร้อยเอ็ด พ.ศ. 2567 สะท้อนความจริงที่น่าตกใจว่า ภาพรวมทุนชีวิตของพี่น้องชาวร้อยเอ็ดที่อยู่ในเกณฑ์ยากจนนั้น ตกอยู่ในระดับ “อยู่ยาก” (ค่าเฉลี่ยเพียง 2.10) และเมื่อผ่าดูบาดแผลทีละส่วน เราพบความเปราะบางที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง

ที่น่ากังวลที่สุดคือ เราพบครัวเรือนที่อยู่ลำบากมากที่สุด อัดแน่นอยู่ในมิติ “ทุนทางสังคม” ถึง 1,652 ครัวเรือน และ “ทุนเศรษฐกิจ” 1,487 ครัวเรือน ผลเอ็กซ์เพริเอนซ์คือ “เข็มนาฬิกา” ที่ชัดเจนว่า ร้อยเอ็ด ควรมุ่งพัฒนา “ทุนทางสังคมและทุนเศรษฐกิจ” เป็นลำดับแรก

ทุน 5 ด้าน	ค่าเฉลี่ย (Average)	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : SD)
มนุษย์	2.55	0.29
กายภาพ	2.25	0.21
เศรษฐกิจ	2.06	0.65
ธรรมชาติ	1.91	0.17
ทางสังคม	1.75	0.40

ลักษณะคนจน “ร้อยเอ็ด”

- ผู้สูงอายุ 60-69 ปี เพศหญิง
- การศึกษา “ประถมศึกษา”
- มีเด็ก 0-14 ปี ในครัวเรือน
- * 1 ครัวเรือน มีการดูแลเด็กวัยเรียน 1-2 คน
- * บางครัวเรือนไม่มีวัยแรงงาน ผู้สูงอายุ เป็นผู้มีรายได้ และมีเด็กเป็นการพึ่งพิง
- ไม่มีที่ทำกิน/ ติดจำนอง
- มีหนี้สิน

อำเภอเกษตรวิสัย และ อำเภอเมือง : ต่างบริบทภายใต้เป้าหมายเดียวกัน

หากเปรียบเทียบความยากจนเป็นโรคระบาด ยาเม็ดเดียวกันคงไม่สามารถรักษาคนไข้ทั้งจังหวัดได้ เพราะถึงแม้จะอยู่ภายใต้ร่มเงาของจังหวัดร้อยเอ็ดเหมือนกัน แต่ผลการถอดบทเรียนจากโครงการนี้ ได้เผยให้เห็นว่า “หน้าตาของความยากจน” ในแต่ละพื้นที่นั้น มีอัตลักษณ์และบาดแผลที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง โดยเฉพาะเมื่อเรานำ 2 อำเภอต้นแบบมาเปรียบเทียบกันแบบหมัดต่อหมัด ดังนี้

มิติเปรียบเทียบ	อำเภอเกษตรวิสัย (บริบทเกษตรกรรม/ทุนผลิต)	อำเภอเมืองร้อยเอ็ด (บริบทเมือง/แรงงาน)
สภาพแวดล้อมหลัก	พื้นที่เกษตรกรรมกว้างใหญ่ พึ่งพิงระบบนิเวศธรรมชาติ	ศูนย์กลางเศรษฐกิจเมือง มีการแข่งขันสูง ค่าครองชีพสูง
บาดแผลและความเปราะบาง	จนจ่อจำกัดด้านเกษตรและทุน: มีที่ดินแตงขาดแหล่งน้ำ ขาดทุนทรัพย์ในการผลิต เพชฌัญญูจรรยาดีสะสม	จนรายได้และการเข้าถึงโอกาส: ส่วนใหญ่เป็นแรงงานรับจ้างรายวัน รายได้ผันผวน ไม่มีสัญญาณที่มั่นคง
หน้าตาของคนจน	เกษตรกรรายย่อยที่แบกรับความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ และระบบตลาดที่โดนกดราคาผลผลิต	ผู้สูงอายุที่ทำงานอดูแล แรงงานไร้ฝีมือ (Unskilled Labor) ที่ยวบยัวเข้าสูตลาดงานยุคใหม่ไม่ทัน
นวัตกรรมและทางรอด	เน้น โมเดลเกษตรมูลค่าสูง เปลี่ยนวิธีผลิตด้วยเทคโนโลยี ทำสัญญาซื้อขายล่วงหน้า และแปรรูปสินค้าพรีเมียม	เน้น Reskill/New Skill เพิ่มทักษะอาชีพ เช่น อบรมอาชีพ หรือการตลาดออนไลน์ เพื่อเข้าสู่ระบบตลาดดิจิทัล

บทเรียนสำคัญจากทั้งสองพื้นที่ได้ตอกย้ำว่าต่างก็มี “เป้าหมายเดียวกัน” คือ การพาชาวบ้านพ้นจนอย่างยั่งยืน แต่ “วิธีการ” ต้องยึดหยุ่นตามภูมิสังคม อำเภอเมือง ต้องเติมโอกาสและอาชีพเพื่อสู้กับกลไกเมือง ส่วนอำเภอเกษตรวิสัย ก็ต้องเติมทุนและนวัตกรรมเพื่อสู้กับกลไกตลาดเกษตร ซึ่งการเข้าใจความต่างนี้เอง ที่ทำให้แผนยุทธศาสตร์ร้อยเอ็ดสามารถ “จ่ายยาได้ตรงโรค” และโอบอุ้มทุกคนไปข้างหน้าได้อย่างแท้จริง

แนวทางการขับเคลื่อนอำเภอดันแบบแก่น : “เกษตรวิสัยแก่นต้นแบบ”

การแก้ไขปัญหาคาความยากจนของโครงการฯ เริ่มต้นเมื่อปี พ.ศ. 2564 โดยเริ่มจากการสร้างโอกาส ให้ประชาชนสามารถลุกขึ้นมาพัฒนาตนเอง ได้อย่างต่อเนื่อง กระบวนการทำงาน จึงมุ่งเน้นการพัฒนาคนจากภาวะการพึ่งพิง ไปสู่การพึ่งพาตนเอง และต่อยอดสู่การเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาชุมชนของตนเอง

ตลอดเส้นทางดังกล่าว ทั้งภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และเครือข่ายชุมชน ได้ร่วมกันสนับสนุนองค์ความรู้ ทักษะอาชีพ เทคโนโลยี และโอกาสทางเศรษฐกิจ เพื่อให้ประชาชนมีรายได้ที่มั่นคงมากขึ้น มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และสามารถรวมกลุ่มสร้างกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับชุมชน

เมื่อประชาชนมีศักยภาพมากขึ้น ชุมชนก็สามารถพัฒนาต่อยอดสู่การเป็นแหล่งเรียนรู้ วิสาหกิจชุมชน กองทุนและกิจการเพื่อสังคมที่มีความเข้มแข็ง อันนำไปสู่การพึ่งพาอาศัยกัน อย่างยั่งยืน และสร้างโอกาสใหม่ ๆ ให้กับคนรุ่นต่อไป เป็นการเปลี่ยนแปลงจาก “ผู้รับโอกาส” สู่ “ผู้สร้างโอกาส” ให้แก่สังคมโดยรวม

“เป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาไม่ใช่เพียงการทำให้คนหลุดพ้นจากความยากจน แต่คือการสร้างโอกาสให้ผู้คนสามารถยืนหยัดได้ด้วยตนเอง และกลับมาเป็นผู้ส่งต่อโอกาสให้กับผู้อื่นในสังคม”

“Change” เพื่อการพึ่งพาตนเอง สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

ออกแบบการแก้จนแบบ “สั่งตัด” : เลิกเหมาเข่ง สู่โมเดลเปลี่ยนชีวิตที่ตรงจุด

ในอดีตที่ผ่านมา นโยบายการแก้ปัญหาความยากจนมักมาในรูปแบบของการ “ตัดเสื้อโหล” หรือ การจัดสรรความช่วยเหลือแบบ “เหมาเข่ง” โดยมอบทรัพยากรหรือสวัสดิการแบบเดียวกันให้กับทุกคน ด้วยความหวังว่ายากจนเดียวจะสามารถรักษาได้ทุกโรค แต่ในความเป็นจริงแล้วครัวเรือนยากจนแต่ละครอบครัวต่างมี “รอยร้าว” ของชีวิตแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง บางบ้านรู้ว่ารายได้ บางบ้านรู้ว่าปัญหาสุขภาพเรื้อรัง หรือบางบ้านรู้ว่าขาดแคลนที่ดินทำกิน การพยายามเทน้ำแห่งความช่วยเหลือ ลงในแก้วที่มีรอยร้าวไม่เหมือนกัน... ย่อมไม่มีวันทำให้แก้วนั้นเต็มได้

โครงการนี้ จึงได้พลิกโฉมวิธีการทำงานในรูปแบบใหม่ โดยยึดหลัก “การขับเคลื่อนด้วยข้อมูล” (Data-Driven Intervention) เรานำระบบจัดเก็บข้อมูลระดับครัวเรือน (PPPSConnex) และระบบสนับสนุนการตัดสินใจ (DSS) มาเป็นเครื่องสแกนขาดแผล เมื่อข้อมูลแสดงให้เห็นว่า ความขัดสนของแต่ละพื้นที่ไม่ได้มีหน้าตาที่เหมือนกัน เราจึงต้องยุติการแก้ปัญหาแบบเหมาเข่ง และก้าวเข้าสู่การออกแบบ “โมเดลแก้จนแบบสั่งตัด” (Tailor-made) ที่ออกแบบมาเฉพาะตัว

- **กลุ่มเปราะบางด้านทุนมนุษย์** (เช่น ผู้สูงอายุ/ ผู้ป่วย) โมเดลจะเน้นที่การจัดสวัสดิการทางสังคมที่รวดเร็ว (อยู่ลำบาก) และดึงคุณค่าจากภูมิปัญญาดั้งเดิม มาสร้างให้เกิดความภูมิใจและรายได้เสริม
- **กลุ่มเปราะบางด้านทุนเศรษฐกิจ** (หนี้สิน/ขาดสภาพคล่อง) โมเดลมุ่งเป้าไปที่การบูรณาการแก้หนี้ 3 แขนงหลัก คือ การปรับโครงสร้างหนี้ การสร้างวินัยการเงิน และเพิ่มสกลอาชีพใหม่
- **กลุ่มเปราะบางด้านทุนธรรมชาติและกายภาพ** (ข้อจำกัดด้านเกษตร) โมเดลจะเติมเต็มด้วยนวัตกรรมเกษตรมูลค่าสูง การทำสัญญาซื้อขายล่วงหน้า (Contact Farming) และเชื่อมต่อแอปพลิเคชันตลาดดิจิทัล

ถอดรหัส “ทุน 5 ด้าน”

เพราะความจน... ไม่ได้มีแค่เรื่องรายได้

ครัวเรือนยากจนแต่ละครัวเรือน มีลักษณะชีวิตไม่เท่ากัน การแก้จนจึงต้องมองให้ครบทั้ง 5 มิติ ก่อนออกแบบความช่วยเหลือที่เหมาะสม

หมายเหตุ: คะแนน 1.00-1.80 = อยู่ลำบาก 1.81-2.60 = อยู่ยาก 2.61-3.40 = อยู่พอได้ 3.41-4.20 = อยู่ดี 4.21-5.00 = อยู่ดีมาก

ข้อมูลจาก PPAOS ณ วันที่ 26 ธ.ค. 2569

03 | LOCAL HEROES : “นักวิจัยท้องถิ่น” สะพานเชื่อมความหวัง

เบื้องหลังรอยเท้าที่ไม่มีใครเห็น : เมื่อ “คนในพื้นที่” กลายเป็นนักวิจัย

เบื้องหลังความแม่นยำของระบบฐานข้อมูลแก่นของร้อยเอ็ด แลกมาด้วยรอยเท้าและหยาดเหงื่อของ “นักวิจัยท้องถิ่น” ซึ่งก็คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และตัวแทนชุมชนที่สละเวลา ผู้นำทางการมาร่วมสวมหมวกนักวิจัย เดินลุยแดดลุยฝน เคาะประตูบ้านคนจนในพื้นที่เพื่อทำความเข้าใจความทุกข์ยากที่อยู่ตรงหน้า

กระบวนการสร้างคนในพื้นที่ให้กลายมาเป็นนักวิจัย เริ่มต้นจากการปรับ Mindset ผ่านกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม โดยทีมวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ได้ร่วมบ่มเพาะตัวแทนชุมชน ผู้นำ เปลี่ยนพวกเขาจากที่เป็นเพียง “ผู้จัดเก็บข้อมูล” ให้เป็น “ผู้จัดการเชิงพื้นที่” (ADM) ที่มีทักษะการฟังด้วยใจ (Deep Listening)

“...ประทับใจมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ดที่เล็งเห็น
กลุ่มสรรพกำลัง กลุ่มความพยายาม ความตั้งใจ และ
ความรู้ หากทุกวิถีทางในการแก้ปัญหาความยากจน

“ ประสานงานส่วนราชการมาร่วมกันเป็น
พลัง จนสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างแท้จริง
ผมมีความสุขที่ได้เห็นพี่น้องที่ได้รับการช่วยเหลือ
ได้มีรอยยิ้ม เพราะเป้าหมายของนาย
อำเภอคือ ทำให้พี่น้องประชาชนมีความสุข
อยากให้นักวิจัยช่วยทำต่อไป โดยใช้
เกษตรวิสัยเป็นโมเดลขยายผลไปยังทุกพื้นที่
ทั่วจังหวัด ...”

นายกษิต อาธิรัตน์ไพบูลย์
นายอำเภอเกษตรวิสัย
นักวิจัยชุมชนดีเด่น 2568

“...โครงการนี้สามารถแก้ไขปัญหาคือความยากจน
ได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยส่งเสริมอาชีพให้ครัวเรือน
ยากจนในช่วงนอกฤดูการ

ให้มีรายได้ ลดรายจ่าย
ในครัวเรือน ชาวบ้านได้
ความรู้ มีปฏิทินเพาะปลูก
ตลอดปี ทำให้ชาวบ้านรู้จัก
การวางแผนหมุนเวียน
กับปลูก

ไม่ปลูกซ้ำกัน ทำให้ขายได้
และกินเองได้
อย่างปลอดภัย อยากให้
โครงการนี้ทำต่อเนื่อง
ในอนาคตอยากให้มีการ
ส่งเสริมระบบออร์โกลิค
เช่น ระบบน้ำหยด เพื่อที่คน
สูงวัยจะสามารถ
เข้าร่วมกิจกรรมได้...”

นายต่อพงษ์ เสนาเพ็ญ
กำนันตำบลเมืองบัว
อำเภอเกษตรวิสัย

“...ชอบที่ทีมวิจัยมีความเป็นกันเอง ลงพื้นที่เข้าถึง
ทุกซอกทุกมุม มาช่วยทำตลาดแบบจริงใจ ใจจริง
แม่นยำ มาช่วยแม่ทำเอกสารจนจบได้เลย
ช่วยทำเครื่องมือนำเสนองาน
ในอนาคตอยากให้นักวิจัยยังอยู่
กับสินค้า มาช่วยพาแม่ให้ไประดับประเทศ
อยากหาวิธีส่งสินค้าไปถึงต่างประเทศ...”

นางสมพร โยระกา
วิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ข้าวอำเภอเมืองสรวง

สะพานแห่งความไว้วางใจ : เมื่อ “น้ำใจ” ของคนท้องถิ่น คือกุญแจสู่ความสำเร็จ ถ้าจะมีคำเพียงคำเดียวที่อธิบายจุดเริ่มต้นของความสำเร็จทั้งหมดนี้ได้ คำนั้นคงไม่ใช่ “นวัตกรรม” หรือ “อัลกอริทึม” ที่ล้ำสมัย แต่เป็นคำสั้น ๆ ที่เปี่ยมพลังอย่างคำว่า “Trust” หรือ “ความไว้วางใจ” เพราะก่อนที่จะงานวิจัยสักชิ้นจะเปลี่ยนชีวิตใครได้ สิ่งที่ต้องเกิดขึ้นก่อนเป็นอันดับแรกคือความไว้วางใจระหว่างกัน และเมื่อความไว้วางใจก่อตัวขึ้น มันจะค่อย ๆ เติบโตกลายเป็น “ความรัก” และ “ความผูกพัน” เราเชื่อว่าความรักและความไว้วางใจสองสิ่งนี้ต้องเกิดขึ้นและเดินไปด้วยกันเสมอ เพราะเมื่อใดที่ทั้งสองสิ่งมาบรรจบกัน งานที่ดูยากเพียงใดก็ขับเคลื่อนไปข้างหน้าได้ และนี่เองคือหัวใจที่ทำให้รอยเอ็ดเดินหน้าด้วยพลังของ “Hug Community” หรือชุมชนอุดมรัก แต่ความเชื่อใจไม่ใช่สิ่งที่สร้างได้ในวันเดียว ทีมนักวิจัยและภาคีเครือข่ายจึงร่วมกันถอดสะพานนี้ผ่าน 2 แนวทางหลัก แนวทางแรกคือ ให้ “ผู้นำ” ช่วยเปิดประตูความเชื่อใจ ทั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านและปราชญ์ชุมชน เพื่ออาศัยความรักที่พวกเขามีต่อผู้นำช่วยเบิกทางและกลายกำแพงในใจ แนวทางที่สองคือ การสร้างความต่อเนื่องโดยไม่ทิ้งใครไว้ระหว่างทาง ทีมวิจัยไม่ได้ลงพื้นที่เพียงเพื่อเก็บข้อมูลตัวเลขแล้วเดินจากไป แต่เลือกเดินเข้าออกบ้านหลังเดิมซ้ำ ๆ คลุกคลีและอยู่เคียงข้างในทุกก้าวของการสร้างอาชีพ

คุณค่าที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของ “นักวิจัยท้องถิ่น” เหล่านี้ จึงไม่ใช่แค่การเป็นผู้กรอกข้อมูลลงระบบ PPPConnexxt แต่พวกเขาคือ “สะพานที่มีชีวิต” ที่เชื่อมความช่วยเหลือจากภาครัฐลงสู่ชุมชนได้อย่างแม่นยำที่สุด นี่คือบทพิสูจน์ที่งดงามว่า ความสำเร็จในการขจัดความยากจนของรอยเอ็ดไม่ได้ขับเคลื่อนด้วยสูตรวิชาการล้วน ๆ แต่เกิดจาก “น้ำใจ” และ “ความจริงใจ” ของคนทำงานในท้องถิ่น ที่หลอมรวมกันจนขบชีวิตและความหวังของคนตัวเล็กตัวน้อยให้กลายเป็นจริงได้อย่างยั่งยืน

มากกว่าการประชุม : เมื่อ “ความร่วมมือ” คือการเปิดใจและร่วมกันออกแบบอนาคต เมื่อเราได้ยินคำว่า “ความร่วมมือ” หลาย ๆ คนมักนึกถึงการนั่งโต๊ะประชุมที่เคร่งเครียด แต่พวกเราเชื่อว่าการเปลี่ยนชีวิตคนคนหนึ่ง ไม่ได้เกิดขึ้นจากเอกสารบนโต๊ะเหล่านั้น หากแต่เริ่มต้นที่การยอมลดระดับสายตาลงมานั่งล้อมวงรับฟังความทุกข์บนเสื่อผืนเดียวกัน เพื่อให้พี่น้องครัวเรือนยากจนรู้สึกว่าเขาไม่ได้ถูกทอดทิ้ง แต่ก้าวขึ้นมาเป็น “เจ้าของข้อมูล” และ “เจ้าของปัญหา” ที่มีสิทธิ์และเสียงเพิ่มที่ในการขีดเขียนอนาคตของตัวเอง

และที่จังหวัดร้อยเอ็ด... พลังของ Poverty Platform ถูกขับเคลื่อนด้วยเลนส์คิดที่เรียกว่า “กลไกที่ไม่ใช่กลไก” ผ่านพื้นที่ตรงกลางอย่าง “การประชุมที่ไม่ใช่การประชุม” ซึ่งเป็นการลดทอนพิธีรีตอง ถักทอความสัมพันธ์ผสมผสานทั้งทางการและไม่เป็นทางการ จนเกิดเป็นภาคีเครือข่ายแห่งความผูกพันในชื่อ **“ชุมชนอุดมรัก” (Hug Community)** ซึ่งเกิดจากจุดเริ่มต้นในปี 2564 ที่มีเพียง 14 หน่วยงาน ถอดบทเรียนเรียนรู้ร่วมกันจนกลายเป็นการเติบโตอย่างก้าวกระโดด และในวันนี้จังหวัดร้อยเอ็ดได้หลอมรวมหัวใจขยายตัวสู่ 208 หน่วยงาน (แบ่งเป็น ภาครัฐและรัฐวิสาหกิจ 149 หน่วยงาน ภาคเอกชนและประชาสังคม 56 หน่วยงาน และสถาบันการศึกษา 3 หน่วยงาน)

ทีมวิจัยและภาคีเครือข่าย เชื่อมต่อกันด้วยการใช้ระบบข้อมูล PPPConnnext และระบบ DSS ในการสแกนหาช่องว่างเพื่อส่งมอบ “นวัตกรรมกินได้” ที่ตรงจุด โดย...

- สร้างโมเดลอาชีพเฉพาะถิ่น หนุนเสริมพื้นที่ปลูกผักปลอดภัย
- Hug Market แหล่งส่งต่อโอกาส เปิดพื้นที่จำหน่ายสินค้าชุมชน
- ส่งต่อสู่อนาคตที่ยั่งยืน ต่อยอดเนื้อหาความรู้สู่แผนบูรณาการระดับจังหวัดปี 2569

ร่วมกับหน่วยงานและเครือข่ายในร้อยเอ็ด

04 | INNOVATION FOCUS : นวัตกรรมโมเดลแก้จน

“นวัตกรรมกินได้” : เปลี่ยนองค์ความรู้สู่แนวปฏิบัติเปลี่ยนชีวิต

เมื่อพูดถึงคำว่า “นวัตกรรม” หลายคนอาจนึกถึงเทคโนโลยีราคาแพงหรือระบบอัจฉริยะที่เข้าถึงยาก แต่นวัตกรรมที่แท้จริงขับเคลื่อนภายใต้มุมมอง “นวัตกรรมที่พร้อมใช้” เทคโนโลยีที่พร้อมประยุกต์ใช้ตามบริบทพื้นที่ที่เหมาะสม(AppTech) ไม่จำเป็นต้องล้ำสมัยจนจับต้องไม่ได้ แต่เป็นนวัตกรรมที่แทรกซึมอยู่ในวิถีชีวิตประจำวัน อาจเป็นแนวปฏิบัติเรียบง่ายที่ชาวบ้านหยิบจับมาใช้ได้เพื่อ “ลดต้นทุน ลดแรงงาน และเพิ่มประสิทธิภาพ” จนสามารถเปลี่ยนชีวิตและพ้นจากความยากจนได้จริง โดยเกิดจากการบูรณาการการทำงานพัฒนาร่วมกันอย่างไร้รอยต่อของ 2 โมเดลแก้จน (Operating Model) เชื่อมโยงเกษตรกรมูลค่าสูงและตลาดเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

เกษตรมูลค่าสูง เป็นนวัตกรรมที่ถอดรหัสจากการเรียนรู้สภาพดินฟ้าอากาศ และเข้าถึงเพื่อพัฒนาระบบตลาดชุมชนสู่สากล เป็นเครื่องมือที่สะท้อนวิถีชีวิตให้เข้ากับนวัตกรรมกินได้ ตั้งแต่การสนับสนุนครัวเรือนยากจนปรับเกษตรแบบตามมีตามเกิดสู่การผลิต “ผักช่วงชิง” ไปจนถึงเครื่องมือทุนแรงอย่าง “บล็อกหยอดเมล็ดพันธุ์อย่างง่าย” พร้อมได้ “คู่มือการผลิตผักปลอดภัย” “คู่มือทำปุ๋ยหมักชีวภาพ” และ “ปฏิทินการปลูกผักตลอดทั้งปี” ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้ชาวบ้านนำไปปฏิบัติได้จริง ทำให้ปัจจุบัน จากผู้รับความช่วยเหลือได้เติบโตจนกลายเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ แม้หลายคนจะพ้นเกณฑ์ความยากจนไปแล้ว ก็ยังคงกลับมาช่วยงานในฐานพี่เลี้ยงชุมชนอย่างต่อเนื่อง

ในขณะเดียวกันก็เชื่อมโยงกับ โมเดลการพัฒนาระบบตลาดขยายโอกาสเพื่อเศรษฐกิจฐานราก(OM2) ผ่านนวัตกรรมเปลี่ยนชีวิตที่เรียกว่า “ข้าวเขียว” ภูมิปัญญาพื้นบ้านที่เคยถูกมองข้าม แต่ถูกจุดประกายด้วยหยาดเหงื่อและความมุ่งมั่นของ “แม่สมพร โยธะกา” อดีตครัวเรือนยากจนที่มีแรงบันดาลใจสูง โดยทีมวิจัยได้เข้าไปหนุนเสริมองค์ความรู้ และใช้งบประมาณจาก บพท. ร่วมปรับปรุงโรงเรือนจนได้มาตรฐาน ออ. และยกระดับขึ้นเป็นวิสาหกิจชุมชนในปี 2568 ความสำเร็จนี้ ส่งผลให้แม่สมพร คำผลงานระดับชาติมากมาย ทั้งรางวัลที่ 1 สุดยอด SME, รางวัลสตรีดีเด่นของจังหวัดร้อยเอ็ด, รางวัลวิสาหกิจชุมชนดีเด่นระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, อันดับที่ 2 การแข่งขันผลิตภัณฑ์ KBO ระดับประเทศ ปัจจุบันยังได้ส่งต่อพลังสู่คนรุ่นใหม่อย่างหลานสาว ที่เข้ามาช่วยดีไซน์บรรจุภัณฑ์ รวมถึงขยายสู่ “ชาใบข้าว” นวัตกรรมที่ทำานชีवालย์ เบญจสิริวงศ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดร้อยเอ็ดกำลังผลักดัน ซึ่งทั้งข้าวเขียวและชาใบข้าวได้รับการรับรองมาตรฐานเป็นสินค้า GI แล้ว

นอกจากนี้ เพื่อให้การก้าวสู่โลกยุคใหม่เป็นเรื่องง่ายสำหรับทุกคน ทีมวิจัยได้พัฒนา Application “Hug Market 101” ขึ้นมา เพื่อช่วยชาวบ้านให้สามารถบริหารจัดการรายได้และการค้าขาย และในปี 2569 นี้ เรากำลังนำเทคโนโลยี AI เข้ามาทลายกำแพงข้อจำกัดเพิ่มระบบ “บันทึกข้อมูลด้วยเสียงพูด” แปลงเป็นแดชบอร์ดสรุปรายรับ-รายจ่ายให้ทันที

นวัตกรรมแท้งจน: จากพื้นดินสู่ตลาดดิจิทัล (Integrated Work of OMs)

ศักดิ์ศรีแห่งรากเหง้า : คุณค่าสร้างมูลค่า ผ่านภูมิปัญญาดั้งเดิม ในยุคที่

โลกหมุนเร็ว พวกเรามักเผลอคิดว่าความเจริญคือการวิ่งตามสิ่งใหม่และทิ้งสิ่งเก่าไว้ข้างหลัง แต่สำหรับทีมวิจัยในพื้นที่ร้อยเอ็ดแล้ว พวกเรากลับเชื่อในสิ่งที่ตรงกันข้ามว่า “รากเหง้า” และ “ภูมิปัญญา” คือ ต้นทุนที่ล้ำค่าที่สุด การแกล้งจึงไม่ใช่การพยายามเปลี่ยนพี่น้องชาวบ้านให้กลายเป็นคนอื่น แต่คือ การโอบกอดคุณค่าดั้งเดิมที่เขามี แล้วเติมเต็มองค์ความรู้ใหม่ลงไป เพื่อเปลี่ยน “สิ่งที่มี” ให้กลายเป็น “มูลค่าที่เลี้ยงชีพได้จริง” แนวคิดการคงคุณค่าเดิมเพิ่มเติมมูลค่านี้ ถูกร้อยเรียงผ่านการทำงานอย่างเป็นระบบ:

- ต่อยอดจากวิถีชีวิต (OM1)

- เปลี่ยนภูมิปัญญาสู่คุณค่าที่ยั่งยืน ทีมวิจัยได้เข้าไปทำงานร่วมกับกลไกพื้นที่ที่นำโดยท่านนายอำเภอเกษตรวิสัย เราหนุนเสริมวิชาการเรื่องการยอมรับธรรมชาติและความสะดวกของ “ลายผ้าเศษผกา” ลายประจำอำเภอ เปลี่ยนผ้าทอพื้นบ้านให้กลายเป็นงานคราฟต์ที่ตลาดต้องการ คืนความภาคภูมิใจให้ผู้เฒ่าผู้แก่ได้อย่างงดงาม
- เปลี่ยนมูลค่าวัฒนธรรมให้กลายเป็น “ปุ๋ยหมักอัดเม็ด” เพื่อลดต้นทุนและสร้างรายได้ และที่น่ายกย่องคือการหยิบเอาภูมิปัญญาการทำ “ส้มผักเสี้ยน” ที่ชาวบ้านทำกินกันทุกครัวเรือน มาประยุกต์สูตรใหม่กลายเป็น “กิมจิมะระขึ้นก” เกิดนวัตกรรมอาหารที่ตอบโจทย์รสนิยมคนยุคใหม่

- ยกกระดับสู่การค้า (OM2) นำผลผลิตหลักอย่างข้าวหอมมะลิ มาแปรรูปเพิ่มมูลค่าเป็น “แป้งจากข้าว” ร่วมกับเครือข่ายอารยฟาร์ม รวมถึงการผลักดัน “ข้าวเขียว” และ “ชาใบข้าว” ที่พลิกโฉมข้าวธรรมดาให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพระดับพรีเมียม

พวกเราเรียนรู้ว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนที่สุด คือ การทำให้ชาวบ้านตระหนักถึงคุณค่าของตนเอง เมื่อ “คุณค่า” ดั้งเดิมได้ถูกชุบชีวิตและนำมาต่อยอดเป็น “มูลค่า” ทางเศรษฐกิจ ศักดิ์ศรีแห่งรากเหง้าก็จะหยั่งลึก เบ่งบาน เลี้ยงดูชุมชนให้อยู่รอดและอยู่ดีได้อย่างยั่งยืน

ลือความมั่นคง ปิดความเสี่ยง : พลัแห่ง Contract Farming และ สัญญาซื้อขายล่วงหน้า สำหรับพี่น้องเกษตรกร สิ่งที่น่ากลัวที่สุด ไม่ใช่ความเหน็ดเหนื่อยจากการตรากตรำทำงานหนัก แต่คือ “ความไม่แน่นอน” ของราคาผลผลิตและตลาดที่คาดเดาไม่ได้ ทีมวิจัยจึงพยายามที่จะมองหาเครื่องมือที่จะมาช่วย “ลือความมั่นคง ปิดความเสี่ยง” เพื่อให้มั่นใจว่าทุกหยาดเหงื่อที่พวกเขาเสียไปจะได้รับผลตอบแทนที่คุ้มค่าและมั่นคงที่สุด

เกษตรกรมูลค่าสูง (OM1) เริ่มต้นจากการบ่มเพาะและยกระดับทักษะของพี่น้องครัวเรือนยากจนจนเริ่มมีทักษะที่สูงขึ้น นำร่องชาวบ้าน 5 ราย ก้าวเข้าสู่ระบบเกษตรพันธสัญญา (Contract Farming) ร่วมกับบริษัท เอ.จี. ยูนิเวอร์แซล จำกัด ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ผักคุณภาพสูงเพื่อส่งขายต่างประเทศ ซึ่งเป็นห่วงโซ่ที่มีมูลค่าสูงที่สุด (Highest Value Chain) โดยเริ่มต้นจากเมล็ดพันธุ์มะเขือเทศ ในปี 2567 จะเข้าสู่ห่วงโซ่นี้ได้จำนวนจำกัด เนื่องจากต้องใช้ทักษะขั้นสูง แต่สำหรับปี 2568 นี้ ทีมวิจัยวางแผนขยายห่วงโซ่คุณค่าให้กว้างขึ้น เพื่อดึงคนจนกลุ่มเดิมที่พัฒนาทักษะแล้วเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของโซ่อุปทานเมล็ดพันธุ์เพื่อสร้างอาชีพเสริมที่ยั่งยืน

ระบบตลาดเพื่อขยายเศรษฐกิจฐานราก (OM2) ก็ได้สร้างความมั่นคงผ่านกลุ่มข้าวหอมมะลิทุ่งกุลาร อำเภอกะหรัง กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ อำเภอเมืองสรวง และกลุ่มปลาสาม อำเภอโพธิ์ชัย โดยมีผลิตภัณฑ์ที่ความาตรฐานสากลไปแล้ว 6 ผลิตภัณฑ์ พร้อมเชื่อมโยงสู่ตลาดระดับภูมิภาค 3 ตลาด ควบคู่ไปกับการมุ่งพาผลิตภัณฑ์อัตลักษณ์ท้องถิ่นผ่านมาตรฐาน GI, ฉลาก อย., และ HACCP ไปสู่การค้าข้ามพรมแดน (Cross-Border Trade)

หัวใจสำคัญของการปิดความเสี่ยงครั้งนี้ คือ การจับมือทำ “สัญญาซื้อขายล่วงหน้า” (Forward Contract) กับผู้ประกอบการเอกชน สิ่งนี้ไม่ใช่แค่กระดาษข้อตกลงทางธุรกิจ แต่คือหลักประกันทางใจที่บอกกับพี่น้องเกษตรกรว่า พวกเขาสามารถลงแรงได้อย่างเต็มที่ โดยไม่ต้องหวาดกลัวต่ออนาคตที่ผันผวนอีกต่อไป”

05 | MARKET INSIGHT : จากชุมชนสู่สากล ตลาดขยายโอกาส

เมื่อสมาร์ทเกษตรกรเรียนรู้โลกใบใหม่ผ่านดิจิทัล การทำงานของโมเดล เกจอนเกษตรมูลค่าสูง (OM1) เริ่มต้นปึกหลักผ่านตลาดท้องถิ่น 3 รูปแบบ คือ การขาย หน้าแปลง การส่งขายต่อให้พ่อค้าคนกลาง และการขายด้วย “รถพ่วงชิง” หรือรถเร่ แต่ในวันนี้ ชาวบ้าน 5 รายได้ก้าวเข้าสู่ระบบ Contract Farming ผลิตเมล็ดพันธุ์ส่งออกไปไกลถึง ต่างประเทศ

แต่สิ่งที่น่าตื่นเต้นไม่แพ้กัน คือ การเติบโตของ โมเดลระบบตลาดฯ (OM2) ที่มุ่งขับเคลื่อน 2 มิติไปพร้อมกัน คือการ “ขยับตลาด” ควบคู่กับการ “ขยับคน” ด้วยการเปลี่ยนผ่านจากวิถีตลาด แบบเดิม ๆ สู่โลกออนไลน์ จนสามารถ “เปลี่ยนคนในชุมชนให้กลายเป็นนักการตลาดดิจิทัล” ได้อาวุธขึ้นสำคัญ คือ **Hug Market 101** ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มสำหรับซื้อขายสินค้าที่ออกแบบมา ให้เรียบง่าย ผู้ขายสามารถใช้งานได้ด้วยตัวเอง ตั้งแต่การกรอกข้อมูล ตรวจสอบยอดขาย ดูบัญชี รายรับรายจ่ายในแต่ละวัน พลิกโฉมเกษตรกรให้กลายเป็นผู้บริหารข้อมูลร้านค้าได้

“จาก Local สู่ Global ไม่ใช่แค่เรื่องเพ้อฝัน ในวันนี้ผลิตภัณฑ์ข้าวเขียวน้ำนม ข้าวแต่น ข้าวกล้องงอก และชาใบข้าว ของแม่สมพรได้รับการรับรองมาตรฐานสินค้าจาก อย. และสร้างชื่อ ในระดับชาติ เริ่มมีออเดอร์ออนไลน์จากชาวต่างชาติหลั่งไหลเข้ามาแล้ว”

HUG MARKET 101
สาวพ่วงชิง นมดีใจคนรอบ

Global House : มังกรขยับปีก เมื่อทุนใหญ่กางปีกโอบอุ้ม และเปิดประตูโอกาสให้คนตัวเล็ก

เมื่อคนตัวเล็กตัวน้อยผลิตสินค้าขึ้นมาได้ ความยากที่สุดมักจะไม่ใช่ว่าเรื่องการทำให้ดี แต่คือ “จะเอาไปขายที่ไหน?” พื้นที่ท่าเลทองในโลกธุรกิจมักมีราคาแพงลิบลิ่วจนชาวบ้านธรรมดาเอื้อมไม่ถึง

แต่ที่ร้อยเอ็ดเกิดปรากฏการณ์ที่งดงามมาก นั่นคือ มีกลุ่มทุนใหญ่ยอมกางปีกออก เพื่อแบ่งปันพื้นที่ขายของให้ชาวบ้าน ทีมวิจัยเปรียบปรากฏการณ์นี้ว่า “มังกรขยับปีก”

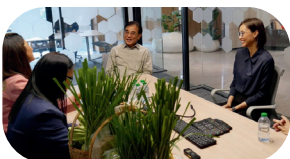
มังกรที่ชื่อว่า **บริษัท สยามโกลบอลเฮ้าส์ จำกัด (มหาชน)** ได้เปิดพื้นที่ภายในห้างให้พี่น้องเครือข่ายเจ้าของเราเข้าไปตั้งแผงจำหน่ายสินค้า และผลิตกันที่ชุมชน การเปิดพื้นที่ครั้งนี้จึงไม่ใช่แค่การสงเคราะห์ แต่ถือเป็นการมอบ “ห้องเรียนธุรกิจ” ที่ทำให้ชาวบ้านได้เรียนรู้และสัมผัสกับลูกค้าตัวจริง สิ่งนี้ยืนยันให้สังคมเห็นแล้วว่า เมื่อธุรกิจห้างร้านขนาดใหญ่เลือกที่จะไม่ผูกขาด แต่แบ่งปันพื้นที่และโอกาสให้คนตัวเล็กได้มีพื้นที่ยืน สังคมนี้ก็จะกลายเป็นบ้านที่แข็งแรง และทุกคนสามารถเติบโตไปพร้อมกันได้ได้อย่างยั่งยืน

“ บริษัทเราแหวดล้อมไปด้วยชุมชน ถึงเราจะเป็นเอกชน แต่เราก็คิดเสมอว่าเราจะสร้างโอกาสให้ชุมชนได้อย่างไร การเปิดพื้นที่ให้สินค้าจากชุมชนที่รู้ที่มาที่ไปจึงควรสนับสนุน... ผมว่าไหน ๆ เราก็กทำโครงการແก้จนแล้วก็ทำให้มัน Impact ไปเลย เป็นโครงการระดับมหาวิทยาลัย บูรณาการสร้างอาชีพให้เป็นรูปธรรม ให้กับชุมชนและนักศึกษา โดยมีมหาวิทยาลัย มีบริษัทมหาชนให้การสนับสนุน และมีความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีน ถ้าทำได้ก็จะเป็นมหาลัยตัวอย่าง...”

คุณวิฑูร สุริยวนากุล

ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร
บริษัท สยามโกลบอลเฮ้าส์ จำกัด (มหาชน)

06 | THE NEXT STEP : ก้าวต่อไปของร้อยเอ็ด เติบโตอย่างไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง

พลังร้อยเอ็ดพันจน : การขับเคลื่อนของมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด และ UWN. เมื่อพูดถึงการแก้ปัญหาความยากจน ภาพจำของใครหลายคนอาจเป็นเรื่องของการแจกจ่ายงบประมาณ หรือลงพื้นที่ส่งเคราะห์แบบครั้งคราว แต่สำหรับทีมนักวิจัยที่ทำงานคลุกคลีในพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด ภายใต้การสนับสนุนของ บพท. เราค้นพบว่าพลังที่สามารถจัดซื้อกับความยากจนได้อย่างชะงัดที่สุดนั้น ไม่ใช่เม็ดเงินจำนวนมหาศาล แต่คือ “การโอบกอด” กันและกันของคนในเมืองเมืองนี้ จนเกิดเป็นระบบนิเวศที่งดงามในชื่อ “101 Hug Community หรือ ชุมชนอุตุมรัก”

นี่ไม่ใช่แค่ความทรมานสวยหรู แต่คือการขับเคลื่อนครั้งใหญ่ที่ดึงเอาทุกฟันเฟืองของจังหวัดมาร้อยเรียงกันเป็น Roi Et One Plan หรือแผนเดียวที่ทุกคนเดินไปพร้อมกัน:

- เปลี่ยน “ลูกหนี้” ให้มี “โค้ชชีวิต” สิ่งที่น่าประทับใจอย่างมาก คือ การปรับเปลี่ยนมุมมองทางการเงิน (Financial Literacy) การดึงเอาสถาบันการเงินอย่าง ธ.ก.ส. และธนาคารออมสิน ให้ขยับปีก ขยับบทบาทจากการเป็นเพียง “ผู้ให้กู้” มาเป็น “Financial Coach” ที่ปรึกษาคอยช่วยวางแผนปลดหนี้ และการลงทุน เคียงข้างไปกับกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร
- Single Platform ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง การผนึกกำลังสร้างแพลตฟอร์มผ่านระบบข้อมูล PPPConnex และ DSS ทำให้พี่น้องคนจนไม่ได้เป็นแค่ผู้ถูกลืมในชอกหลืบ แต่กลายเป็นเป้าหมายที่มองเห็นได้ชัดเจนและแม่นยำในระดับจังหวัด

และในขณะเดียวกัน **มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด (RERU)** ก็สละภาพพหุอองศาข้างที่เฝ้าเกาะในการงานวิชาการอย่างเดียวยังได้ลงมือ “ทำ” ในพื้นที่จริง ทีมวิจัยไม่ได้มองแค่เป้าหมายระยะสั้น แต่ผลักดันวาระนี้ให้ฝังรากลึกกลงไปในแผนพัฒนาจังหวัดร้อยเอ็ด (ปี 2571-2575) รวมถึงการตั้งศูนย์ไทย-จีนศึกษา จับมือกับมหาวิทยาลัยในมณฑล กว่างซี (Guangxi Minzu, Guangxi Arts) แลกเปลี่ยนองค์ความรู้และเทคโนโลยีเรื่อง “ข้าว” ยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่นนี้ให้ก้าวไกลสู่สากล

ภาพจิ๋วขจรนี้จะสมบูรณ์ไม่ได้เลย หากขาด “พื้นที่โอกาส” จากภาคเอกชน ทั้งมังกรขยับปีกอย่าง บ.สยามโกลบอลเฮ้าส์ และกลุ่มสถาบันบริการน้ำมัน ปตท.ที่เปิดพื้นที่ตลาดให้สินค้าชุมชนได้มีที่ยืน ผสมผสานไปกับการเสียสละพื้นที่สาธารณะ และพื้นที่ส่วนบุคคลของผู้นำชุมชน เพื่อใช้เป็นแปลงเกษตรบ่มเพาะอาชีพ

“พลังร้อยเอ็ดพันจน” จึงเป็นบทพิสูจน์ที่ทรงพลังว่า ความยากจนไม่ใช่ชะตากรรมที่ต้องก้มหน้ารับเท่านั้น แต่เป็นโจทย์ที่เราสามารถเอาชนะได้ เมื่อภาครัฐทางนโยบาย ภาควิชาการทางปัญญา ภาคเอกชนทางพื้นที่ และชุมชนทางแขนโอบกอดกันและกัน เพื่อสร้างอนาคตที่ทุกคนสามารถลิ้มตาอำปากได้อย่างแท้จริง

ข้อค้นพบ : เพื่อก้าวต่อไปของร้อยเอ็ด กว่า 5 ปีที่ผ่านมา ภาพการแก้ปัญหาความยากจนในจังหวัดร้อยเอ็ดได้เปลี่ยนรูปแบบไปอย่างสิ้นเชิง จากจุดเริ่มต้นในปี 2564 ที่ประสานงานผ่านกลไกราชการแบบดั้งเดิม วันนี้ได้ถูกล้อมรวมและขับเคลื่อนกลายเป็น **“ชุมชนอุดมรัก” (Hug Community)** ที่ทำงานผสมผสานทั้งเครือข่ายทางการ ไม่เป็นทางการ และการประสานงานแบบผสมผสาน โดยมีแกนกลางสำคัญยึดโยงไว้คือ “ความเชื่อใจ (Trust)” และวิถีทัศน์ที่มองเห็นเพื่อนมนุษย์ร่วมกัน

ข้อค้นพบที่น่าที่จากการทำงานในปี 2568 ชี้ให้เห็นถึงพลังของ Poverty Platform ที่เติบโตอย่างก้าวกระโดด สู่การมีภาคีเครือข่ายถึง 208 หน่วยงาน (ทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาสังคม และการศึกษา) การขยายตัวที่เพิ่มขึ้นเกินกว่าเท่าตัวนี้ ไม่ใช่เพียงตัวเลขบนหน้ากระดาษ แต่คือเครือข่ายที่ลงมือทำจริง พวกเขา ร่วมกันใช้ฐานข้อมูล PPPConnex และ DSS ค้นหาครัวเรือนยากจนอย่างแม่นยำ ส่งต่อความช่วยเหลือ และ สร้างโมเดลนวัตกรรมแก้จน ตั้งแต่แปลงผักปลอดภัย ไปจนถึงการเปิดพื้นที่ตลาด Hug Market 101 ให้ชาวบ้านค้าขาย

ก้าวต่อไปของร้อยเอ็ด คือ การเปลี่ยน “งานวิจัย” ให้กลายเป็น “DNA ของพื้นที่” อย่างยั่งยืน ความสำเร็จนี้ ได้ถูกส่งต่อ และบรรจุลงในแผนงานของหน่วยงานหลักแล้วอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การทำแผนร่วมกับสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดในปี 2569 (งบประมาณ 663,000 บาท) การจัดสรรงบประมาณระดับอำเภอเพื่อสร้างลานตากข้าวแปลงใหญ่ที่อำเภอเมืองสรวง และแผนระดับตำบลที่เทศบาลตำบลดงสิงห์ เพื่ออบรมการปลูกมะระขึ้นกต่อเมือง 4 ปี

“ชุมชนอุดมรัก” จึงเป็นเครื่องยืนยันว่า การแก้จนที่ยั่งยืนที่สุดไม่ได้เกิดจากใครคนใดคนหนึ่ง แต่เกิดขึ้นได้จากการจับมือกันของคนทั้งจังหวัด เพื่อให้แน่ใจว่าอนาคตข้างหน้า ร้อยเอ็ดจะ “เติบโตอย่างไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” อย่างแท้จริง

เมื่อโครงการจบ แต่ชุมชนไม่หยุดเดิน : ร้อยเอ็ดร้อนสู่เมืองแห่งความสุขที่ยั่งยืน ถ้าวันหนึ่งโครงการวิจัยจบลง เราจะไม่หยุด เราตั้งใจ ก่อร่างสร้าง “เครื่องมือ” ไว้ให้ ร้อยเอ็ดหยิบไปใช้ต่อเองได้

หนึ่ง - เราสร้าง “ข้อมูล” ระบบข้อมูล PPPConnext และ DSS เป็นเข็มทิศกลางของจังหวัด ให้ทุกหน่วยงานใช้ร่วมกัน มองเห็นได้ชัดเจนและแม่นยำ พร้อมส่งต่อความช่วยเหลือได้ทันที

สอง - เราสร้าง “เครือข่าย” คือ เครือข่าย “ชุมชนอุดมรัก (Hug Community)” ที่เติบโตจาก 14 เป็น 208 หน่วยงาน ทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาสังคม และสถาบันการศึกษา เมื่อทุกฝ่ายเป็นเจ้าของปัญหาร่วมกัน การแก้จนจึงไม่ต้องพึ่งใครคนใดคนหนึ่งอีกต่อไป

สาม - เราสร้าง “คน” ไว้ในพื้นที่ เราบ่มเพาะ “นักจัดการพื้นที่ (ADM)” ขึ้นมาเป็น โช้ชกลางคอยประสานงาน ขับเคลื่อนพื้นที่อย่างต่อเนื่อง เคียงข้างผู้นำชุมชนและครัวเรือน

สี่ - เราสร้าง “พื้นที่ต้นแบบเรียนรู้” สร้างต้นแบบพื้นที่เรียนรู้ด้านการเกษตร และด้านการตลาดเพื่อให้ชุมชนได้แลกเปลี่ยนและพัฒนาาร่วมกัน

ห้า - เราสร้าง “แผน” พลิกดินให้วาระการแก้จนที่ถูกบรรจุเข้าสู่แผน One Plan ทั้งในระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่น ให้กลายเป็นนโยบายการที่มีารขับเคลื่อน และจัดสรรงบประมาณดูแลต่อเนื่อง ไม่ใช่กิจกรรมที่จบไปพร้อมโครงการ

ทั้งหมดนี้ตั้งอยู่บนฐานรากความสำเร็จ 3 ประการ คือ เครือข่ายที่เข้มแข็ง นโยบายรัฐที่หนุนเสริมให้ทุกภาคส่วนทำงานร่วมกันและยุทธศาสตร์เชิงรุกที่เน้นเสริมจุดแข็งและคอยสร้างโอกาสใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง เป้าหมายปลายทางในปี 2570 จึงไม่ใช่แค่ตัวเลข แต่คือภาพของครัวเรือนยากจน ที่เลื่อนสถานะทางสังคมได้อย่างมั่นคงและวัดผลได้ และนี่คือคำมั่นว่า ร้อยเอ็ดจะ “เติบโตอย่างไม่มีที่ใครไว้ข้างหลัง” อย่างแท้จริง

เมื่อโครงการจบ แต่ชุมชนไม่หยุดเดิน ร้อยเอ็ดร้อนสู่เมืองแห่งความสุขที่ยั่งยืน

ถ้าวันหนึ่งโครงการวิจัยจบลง พวกเราจะไม่หยุด เราตั้งใจ “วางสิ่งของ” ไว้ให้ร้อยเอ็ดหยิบไปเดินต่อเองได้

และนี่คือ 5 สิ่งที่เราสร้างไว้

1 เราสร้าง “ข้อมูล”
ระบบข้อมูล PPPConnext และ DSS 13 เป็นมิติกลางของจังหวัด ใช้ทุกหน่วยงานใช้ร่วมกัน มองเห็นได้ชัดเจนและแม่นยำ พร้อมส่งต่อความช่วยเหลือได้ทันที

2 เราสร้าง “เครือข่าย”
คือ เครือข่าย “ชุมชนอุดมรัก” (Hug Community) 13 เป็นมิติจาก 14 เป็น 208 หน่วยงาน ทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาสังคม และสถาบันการศึกษา เมื่อทุกฝ่ายเป็นเจ้าของปัญหาร่วมกัน การแก้จนจึงไม่ต้องพึ่งใครคนใดคนหนึ่งอีกต่อไป

3 เราสร้าง “คน” ไว้ในพื้นที่
เราบ่มเพาะ “นักจัดการพื้นที่ (ADM)” ขึ้นมาเป็น โช้ชกลางคอยประสานงาน ขับเคลื่อนพื้นที่อย่างต่อเนื่อง เคียงข้างผู้นำชุมชนและครัวเรือน

4 เราสร้าง “พื้นที่ต้นแบบเรียนรู้”
ด้านการเกษตร
ด้านการตลาด
สร้างต้นแบบพื้นที่เรียนรู้ด้านการเกษตร และด้านการตลาด เพื่อให้ชุมชนได้แลกเปลี่ยนและพัฒนาาร่วมกัน

5 เราสร้าง “แผน”
ผลักดันให้วาระการแก้จน ถูกบรรจุเข้าสู่แผน One Plan ทั้งในระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่น ให้กลายเป็นนโยบายการที่มีารขับเคลื่อน และจัดสรรงบประมาณดูแลต่อเนื่อง ไม่ใช่กิจกรรมที่จบไปพร้อมโครงการ

ทั้งหมดนี้ตั้งอยู่บนฐานรากความสำเร็จ 3 ประการ

1. เครือข่ายที่เข้มแข็ง ร่วมมือ ร่วมใจ แก้ปัญหาไปด้วยกัน ทุกภาคส่วนเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา
2. นโยบายรัฐที่หนุนเสริม บูรณาการทุกหน่วยงาน ขับเคลื่อนต่อเนื่อง ด้วยนโยบายและงบประมาณ
3. ยุทธศาสตร์เชิงรุก เน้นเสริมจุดแข็งและคอยสร้างโอกาสใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อความยั่งยืนและยาว

เป้าหมายปลายทางในปี 2570

ไม่ใช่แค่ตัวเลข แต่คือภาพของครัวเรือนยากจน ที่เลื่อนสถานะทางสังคมได้อย่างมั่นคงและวัดผลได้

นี่คือคำมั่นว่า ร้อยเอ็ดจะ “เติบโตอย่างไม่มีที่ใครไว้ข้างหลัง” อย่างแท้จริง

07 | EDITOR'S NOTE : เสียงจากคณะผู้วิจัย

“

...แรงบันดาลใจสำคัญในการทำงานวิจัยแท้น คือ การได้ช่วยเหลือชุมชน

แต่ละปีทีมวิจัยได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองไปพร้อม ๆ กับการพัฒนาชุมชน การทำงานแท้นมีปัญหา อุปสรรคและความท้าทาย ใหม่ ๆ เกิดขึ้นตลอดเวลา

แต่ด้วยความร่วมมือ ร่วมใจจากทุกฝ่าย ทำให้เรา มองเห็นปลายทางที่ชัดเจนในทุกปี

ในอนาคตอยากเห็นการรวมพลัง ภาควิชาเครือข่ายเพื่อ ขับเคลื่อนเมืองทั้งระบบ

โดยการสร้างศักยภาพคนและเมือง ด้วยพลังความรู้ ความรักและเป้าหมายเดียวกัน

“ร้อยเอ็ดเมืองแห่งความสุข” ... ”

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรีสุนันท์ ประเสริฐสังข์
หัวหน้าโครงการวิจัย

“

.....การได้เห็นการเปลี่ยนแปลงของ

- 1) “คนในชุมชน” มีคุณภาพชีวิตและรายได้ที่ดีขึ้น ครอบครัวเข้มแข็งขึ้นจากแปลงของเรานี้ตั้งให้ลูก สามีหรือภรรยามาร่วมกันทำ
- 2) “ผู้นำ” ทั้งตำบล ผู้ใหญ่บ้าน หน่วยงานต่าง ๆ ได้มาร่วมมือกันกับชาวบ้าน
- 3) “นักศึกษา” ในฐานะอาจารย์ผู้สอน ก็ได้มีพื้นที่ให้นักศึกษาได้เรียนรู้ได้ดีกว่าในห้องเรียน

ซึ่งคนทั้ง 3 กลุ่มนี้ช่วยผลักดันให้เราอยากทำให้ชุมชน หรือเครือข่ายของเราได้รับโอกาส ได้รับการยอมรับ ถูกรับรู้จากภายนอกและคนทั่วไปไม่ใช่เพียงแคใน จังหวัดร้อยเอ็ดเท่านั้น...

”

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชญญ์นรินทร์ สมพร
หัวหน้าโครงการวิจัยย่อย OM1

“

...อยากเปลี่ยนความคิดครั้งเรือนยาจน
เดิม ๆ ที่รอคอยความช่วยเหลืออย่างเดียว
ให้เราสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีชีวิตที่ดีขึ้น
รายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งความรู้ที่อยู่ในตัวเขานั้นมี
คุณค่า มันคือ “ภูมิปัญญา”

เราอยากต่อยอดให้เขา และอยากหาตลาด
ที่มั่นคงให้เขา โดยไม่ใช่เพียงแค่ผลิตสินค้า
มาขายได้เท่านั้น

แต่ต้องพัฒนาให้เขาผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ
เกิดความยั่งยืน...

”

อาจารย์ศศิภาญ์ มุสิกวรรณวัฒน์
หัวหน้าโครงการวิจัยย่อย OM2

“

...ยังมีคนอีกจำนวนมากที่รอคอยโอกาส
และหากเราสามารถใช้ความรู้ นวัตกรรม และ
เทคโนโลยีเป็นสะพานเชื่อมไปสู่โอกาสเหล่านั้นได้

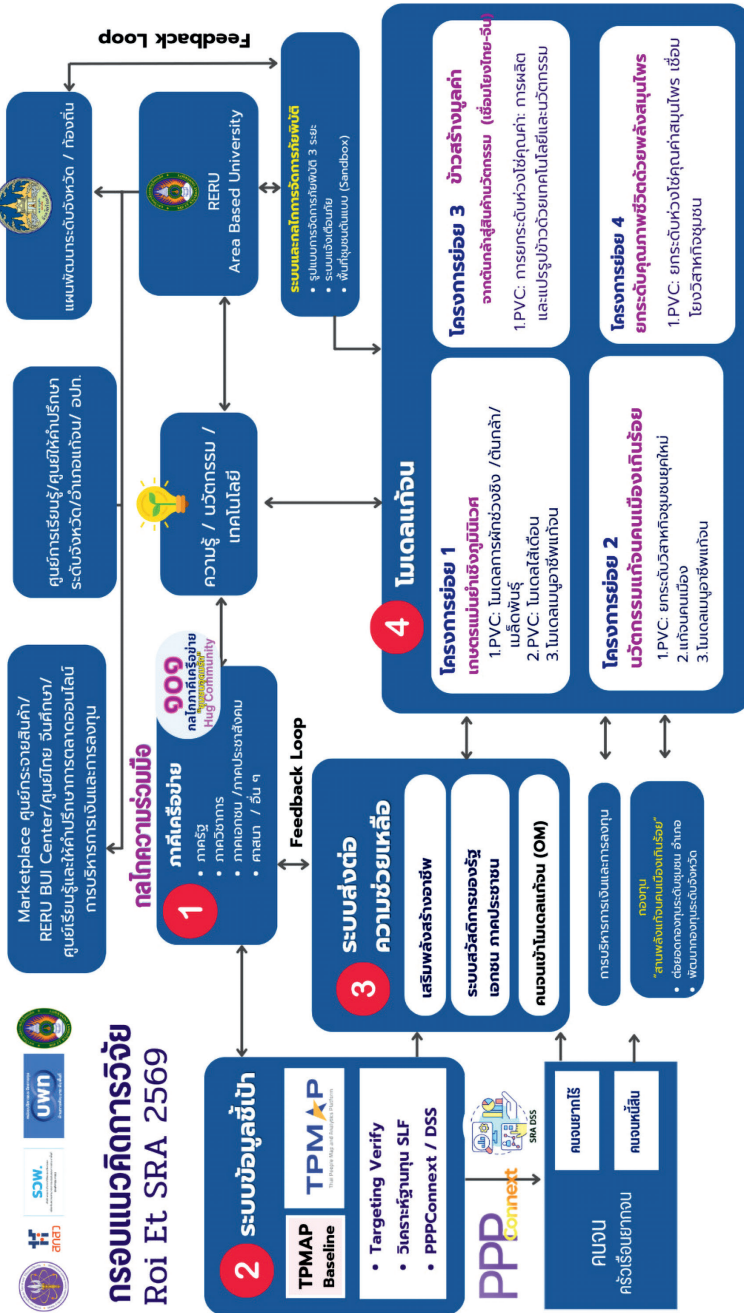
งานของเราก็น่าจะมีคุณค่าและ
ยังต้องเดินหน้าต่อไป

ผมเชื่อเสมอว่า การแก้ไขปัญหาคือความยากจนไม่ใช่
ภารกิจของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง
แต่เป็นภารกิจร่วมของสังคม

อยากเห็นการที่จังหวัดร้อยเอ็ดก้าวสู่การเป็น
“จังหวัดแห่งโอกาสและความเข้มแข็งทางสังคม”
ที่คนร้อยเอ็ดสามารถหลุดพ้นจากวงจร
ความยากจนในทุกมิติ ...

”

อาจารย์ ดร.เจษฎ์ดินทร จิตต์โสภิธานนท์
หัวหน้านักวิจัย ทีมข้อมูล

นิยามศัพท์

แพลตฟอร์มจัดการความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำระดับจังหวัด (Provincial Poverty Alleviation Platform : PPAP) หมายถึง กระบวนการ ระบบ และกลไกในการนำครัวเรือนยากจนออกจากความยากจนอย่างเบ็ดเสร็จ โดยมีองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ 1) การสร้างกลไกความร่วมมือ 2) การพัฒนาระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนแบบชี้เป้า 3) การพัฒนาระบบส่งต่อความช่วยเหลือแบบมุ่งเป้า 4) สร้างโมเดลแก้จน และ 5) การเชื่อมโยงสู่ยุทธศาสตร์แผนพัฒนาระดับจังหวัดและท้องถิ่น

กลไกความร่วมมือเพื่อจัดการความยากจนระดับจังหวัด หมายถึง กลไกความร่วมมือที่เกิดจากการบูรณาการความร่วมมือของทุกภาคส่วน ได้แก่ กลไกการพัฒนาระดับจังหวัด กลไกภาคชุมชน ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน กลไกความรู้ทางมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่ และการสร้างเป้าหมายร่วมสำหรับดำเนินโครงการหรือกิจกรรมให้ความช่วยเหลือไปยังครัวเรือนยากจน ผ่านกลไกการระดมเงินทุนและทรัพยากรร่วมกัน รวมถึงได้รับประโยชน์จากการดำเนินการร่วมกัน

ระบบค้นหา สอบทานข้อมูลครัวเรือนยากจน หมายถึง การสร้างกลไกการมีส่วนร่วมในการค้นหา และสอบทานเพื่อให้ได้ข้อมูลจากพื้นที่ ที่ได้รับการยอมรับ และการเป็นเจ้าของร่วมของข้อมูล นำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจนของพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม

ระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนระดับจังหวัด (Practical Poverty Provincial Connex : PPPConnex) หมายถึง ระบบฐานข้อมูลครัวเรือนยากจนระดับจังหวัด เป็นระบบสำหรับบันทึก ประมวลผล วิเคราะห์ และแสดงข้อมูลเป็น Dashboard แบบ Real Time ที่สามารถชี้เป้าคนจนในพื้นที่และวิเคราะห์ฐานทุนดำรงชีพของครัวเรือนยากจน 5 ด้าน คือ ทุนมนุษย์ ทุนการเงิน ทุนธรรมชาติ ทุนกายภาพ และทุนสังคม เพื่อใช้ในการออกแบบกลยุทธ์แก้ปัญหาความยากจนได้อย่างเป็นระบบ ซึ่งได้รับออกแบบเป็น Web Application สามารถเข้าถึงได้ทาง <http://www.pppconnex.com> โดยระบบนี้ได้ใช้ข้อมูลคนจนจาก TPMAP ของแต่ละพื้นที่มาเป็นข้อมูลกำหนดค่าเป้าหมายเริ่มต้นในการค้นหาสอบทาน ก่อนบันทึกเป็นข้อมูลครัวเรือนยากจนในระบบ

ระบบส่งต่อความช่วยเหลือ หมายถึง การส่งต่อข้อมูลคนจนและครัวเรือนยากจนกลุ่มเป้าหมายเข้าสู่ระบบสวัสดิการช่วยเหลือ ของหน่วยงานที่รับผิดชอบทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม

โมเดลแก้จน (Practical Poverty Alleviation Model : PPAM) หมายถึง ในระยะแรกใช้คำว่า Operating Model หรือ OM หมายถึงโครงการแก้ปัญหาความยากจน ที่พัฒนาขึ้นหลังจากวิเคราะห์ฐานทุนดำรงชีพของครัวเรือนยากจน โดยมีความสอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ และเงื่อนไขของชุมชน ซึ่งมีทั้งโครงการที่กระตือรือร้นได้คนจน และโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนยากจน

นิยามศัพท์ (ต่อ)

คนจน หมายถึง กลุ่มคนที่มีรายได้น้อยกว่า 2,082 บาท ต่อคนต่อเดือน หรือ 33,624 บาท ต่อคนต่อปี (กระทรวงการคลัง, 2565) และระดับความยากจนตามฐานทุนการดำรงชีพ โดยแบ่งกลุ่มคนจนออกเป็น 4 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 อยู่ลำบาก : เป็นกลุ่มที่มีปัจจัยพื้นฐานในความขาดแคลนการดำรงชีพ ต้องนำเข้าระบบสวัสดิการโดยเร่งด่วน

กลุ่มที่ 2 อยู่ยาก : เป็นกลุ่มที่มีปัจจัยพื้นฐานที่เพียงพอสำหรับการดำรงชีวิตอยู่ในแต่ละวัน ซึ่งต้องเร่งดำเนินการจัดทำปัจจัยดำรงชีพ/ ยกระดับความสามารถในการจัดทำปัจจัยดำรงชีพของตนเองให้พออยู่ได้

กลุ่มที่ 3 พออยู่ได้ : เป็นกลุ่มที่มีฐานทุนสำหรับการดำรงชีพแต่ยังไม่เพียงพอที่จะอยู่รอดได้อย่างปลอดภัย หากประสบกับภาวะความแปรปรวนต่าง ๆ จำเป็นต้องสร้างภูมิคุ้มกันและยกระดับความเป็นอยู่

กลุ่มที่ 4 อยู่ดี : เป็นกลุ่มที่มีภูมิคุ้มกันต่อสภาวะความแปรปรวน/ ความเสี่ยงต่าง ๆ มีฐานทุนในด้านต่าง ๆ ที่เพียงพอในการวางแผนอนาคตของตนเอง ครอบครัว และเป็นฐานทุนในระดับชุมชนได้

ครัวเรือนยากจน หมายถึง จำนวนครัวเรือนที่คนในครัวเรือนที่มีรายได้ต่อปีไม่เกิน 2,802 บาท ต่อคนต่อเดือน หรือ 33,624 บาทต่อคนต่อปี (กระทรวงการคลัง, 2565)

แรงงานยากจน หมายถึง ผู้ใช้แรงงาน และผู้มีรายได้น้อย ซึ่งประสบปัญหาที่ทำให้เกิดความยากจน ไม่รวมถึงคนพิการ คนพิการฉ้อฉล นักเรียน นักศึกษา แม่บ้าน นักบวช ทหาร ผู้ต้องขัง และผู้ประกอบการเพื่อหาทำไร; ความสามารถในการทำงานเพื่อประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ กิจกรรมที่คนงานทำในการผลิตเศรษฐกิจ ผู้ใช้แรงงาน โดยมีรายได้ต่อเดือนที่ต้องได้ต่ำกว่า 2,802 บาท ต่อคนต่อเดือน หรือ 33,624 บาท ต่อคนต่อปี

นวัตกรรม หมายถึง เทคโนโลยี นวัตกรรม จากผลิตภัณฑ์ หรือกระบวนการเดิม/ เทคโนโลยี ที่ได้มีการคิดค้นมาแล้ว ที่สามารถนำไปประยุกต์ให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ ที่เกิดผลกระทบเชิงเศรษฐกิจสังคมสิ่งแวดล้อม เป็นที่ยอมรับและขยายผลได้

ระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ Decision Support System: DSS) หมายถึง ระบบที่สามารถจัดการข้อมูลตั้งแต่การรวบรวมและตรวจสอบข้อมูล การประมวลผล รวมถึงการดูแลรักษาข้อมูล เพื่อให้ได้สารสนเทศที่ถูกต้อง และทันต่อความต้องการของผู้ใช้และสามารถนำสารสนเทศที่ได้ไปประกอบการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ระบบการติดตามช่วยเหลือ (Feedback Loop) หมายถึง การบันทึกผลการติดตามการช่วยเหลือคนจน หลังจากที่มีการส่งต่อความช่วยเหลือ เข้าสู่สวัสดิการภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม รวมถึงการเข้าร่วมโมเดลแก้จนแล้ว โดยต้องบันทึกผลการช่วยเหลือกลับเข้ามาในระบบข้อมูล PPPConnext

นิยามศัพท์ (ต่อ)

พื้นที่พูดคุยเพื่อแก้ปัญหาความยากจน (Poverty Forum) หมายถึง เป็นเวทีเพื่อให้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการแก้ปัญหาความยากจนที่หลากหลายทั้งภาครัฐ นอกภาครัฐ และประชาชน คนยากจนได้มาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สร้างเป้าหมายร่วม สร้างความสัมพันธ์สร้างความเข้าใจ สร้างแรงจูงใจ ให้รู้สึกเป็นเจ้าของปัญหา และรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน

นักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (Area Manage) หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีหน้าที่ เชื่อมโยงกลไกภาคีให้เกิดความร่วมมือ ในการแก้ปัญหาความยากจนในพื้นที่ มีลักษณะหลากหลาย ทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการทั้งปัจเจกบุคคล กลุ่มความสนใจ วิชากิจชุมชน ธุรกิจขนาดเล็ก/ใหญ่ เครือข่ายประชาสังคม ผู้นำทางศาสนาและสถาบันการศึกษา หรือหน่วยงานของรัฐ เช่น นายอำเภอ ผู้นำท้องที่/ อบท. ที่มีความเป็นพลเมืองที่แข็งขัน (Active Citizen) ของพื้นที่ บทบาทสำคัญคือ ผลักดันให้เกิดการแก้ไขปัญหาความยากจนของพื้นที่ ผ่านกลไกความร่วมมือ หลากหลายระดับ เช่น การสร้างแนวคิด ประสานงาน หนุนเสริม ติดตามประเมินผล ส่งเสริม การนำเอาเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้

พื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Research Areas : SRA) หมายถึง การขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่เชิงยุทธศาสตร์ด้วยงานวิจัยและนวัตกรรม โดยการสร้างระบบ และกลไกการบูรณาการงานพัฒนาพื้นที่ด้วยข้อมูลและความรู้ จากการบูรณาการงานวิจัยและ นวัตกรรมอย่างเป็นระบบ

อำเภอแกล้ง/ ท้องถิ่นแกล้ง หมายถึง พื้นที่อำเภอ/ท้องถิ่นระดับเทศบาลเมืองขึ้นไป เพื่อเป็นต้นแบบพื้นที่เป้าหมายร่วมกันในการขจัดความยากจนทั้งพื้นที่ หรืออำเภอ/ ท้องถิ่น ขจัดความยากจน 100 เปอร์เซ็นต์ โดยมีนายอำเภอ/ นายกเทศมนตรีเป็นแกนในการ บูรณาการ

เกษตรกรที่ยากจน หมายถึง ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก จะต้องเป็นผู้ไม่มีที่ดิน เพื่อเกษตรกรรมเป็นของตนเอง หรือมีที่ดินเล็กน้อยไม่เพียงพอแก่การครองครอง และสามารถ คิดเป็นตัวเงินรวมกัน แล้วไม่สูงกว่าอัตรารายได้ 30,000 บาท ต่อคนต่อปี

นวัตกรรม Sandbox หมายถึง กรอบการทดสอบภายใต้สภาพแวดล้อมจริงโดยมีขอบเขต จำกัดเพื่อศึกษาผลกระทบและออกแบบแนวทางการกำกับดูแลสำหรับเทคโนโลยีหรือนวัตกรรม ต่าง ๆ

ดิจิทัลแพลตฟอร์ม (Digital Platform) หมายถึง พื้นที่หรือโครงสร้างพื้นฐานในระบบ ดิจิทัล หรือบริการที่ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ทำให้บุคคล 2 ฝ่ายขึ้นไป

ความรู้ความเข้าใจการบริหารจัดการการเงิน (Financial Literacy) และการดำเนิน ชีวิตอย่างพอเพียง หมายถึง ชุดทักษะและความรู้ที่ช่วยให้คนยากจนสามารถจัดการทางการเงิน ของตนเองและครัวเรือนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตั้งแต่การหารายได้ การจัดการรายรับรายจ่าย การออม การจัดการหนี้สิน และการวางแผนทางการเงิน การไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย และการไม่ใช้จ่าย เกินตัว

บรรณานุกรม

- กรมควบคุมมลพิษ. (2566). รายงานคุณภาพอากาศประจำปี 2566. กรุงเทพฯ: สำนักสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ.
- กรมสุขภาพจิต. (2566). รายงานภาวะสุขภาพจิตของประชาชนไทย. กรุงเทพฯ: กระทรวงสาธารณสุข.
- กระทรวงสาธารณสุข. (2566). รายงานสถานการณ์สุขภาพแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข.
- กันยพร ธีรวัฒน์ และคณะ. (2560). กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการกิจการเพื่อสังคมด้านอุตสาหกรรมอาหารอินทรีย์ในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ธรรมศาสตร์.
- กิตติ สัจจาวัฒนา. (2560). กลไกความร่วมมือเครือข่ายภาคีเพื่อการแก้ปัญหาความยากจนเชิงพื้นที่. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ชูจิต ชายทวีป. (2559). กลไกความร่วมมือภาคีเครือข่ายเพื่อการแก้ปัญหาความยากจน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2566). เศรษฐกิจพอเพียงกับความยั่งยืนทางเศรษฐกิจของไทย. <https://www.bot.or.th>
- ธีรวัฒน์ ธีรวัฒน์. (2564, 16 ตุลาคม). บพท. ร่วมราชภัฏร้อยเอ็ดจัดเวทีเชื่อมโยงแนวทางการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืนกับการพัฒนาโมเดลแท็บเล็ตผู้ว่าฯได้จัดทำให้เปิดใจให้เปล่า. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน. <https://web.codi.or.th/20211016-27932/>
- ฝ่ายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงปักกิ่ง และกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (อว.). (2564). เส้นทางสู่การแก้ปัญหาความยากจนของจีน.
- พงษ์เทพ บุญกล้า และ สันติ ศรีนิบต. (2567, 19 กันยายน). รวมพลคน 101 แก้ไขปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืน : การขับเคลื่อน “ธุรกิจฐานราก” สู่การแก้ไข “ปัญหาความยากจน”. The Citizen Plus. <https://thecitizen.plus/node/99668>
- พระมหานิกายวิฑูรย์ เทวกุล, ดร.พรหม สมศรี, พันทอง วัฒนประเสริฐ, ชนินทรณ์ อารีกุล และพระวงศเด่น จิตญาโณ. (2566). วิถีเมืองแห่งความสงบต้นแบบ: การถอดบทเรียนเพื่อพัฒนาเมืองพุทธวัฒนธรรมแห่งความสุข. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทัศน์, 19(2), 1-21.
- พิพลักษณ์ เทวทาน และคณะ. (2564). การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและการกระจายทรัพยากร. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาชุมชน.
- มนต์ชัย น่องศิริ. (2557). ความสามารถ ความเป็นธรรม และความยั่งยืนในการลดความยากจน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ธรรมศาสตร์.
- แมน ปุริโกถนบก และคณะ. (2564). Pro-poor Value Chain และการเข้าถึงห่วงโซ่มูลค่าอย่างเป็นธรรม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แมน ปุริโกถนบก. (2565). Sustainable Livelihoods Framework และดัชนีความยากจนแบบพหุมิติ (MPI). กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งชาติ.
- ระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (TPMAP: Thai People Map and Analytics Platform). (2567, 20 สิงหาคม). ภาพรวมคนจนเป้าหมายในปี 2567 ร้อยเอ็ด. TMAP. <https://www.tpmapp.in.th/2567/45>
- วนิดา เคนกองดี และคณะ. (2565). ปัจจัยที่มีผลต่อความผูกพันทางจิตวิญญาณของผู้สูงอายุ. วารสารสุขภาพจิตไทย, 29(2), 45-60.
- วสันต์ เหลืองประเสริฐ. (2557). การสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคมในนโยบายสาธารณะ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิษุตา วงศ์พานิชย์. (2566). การถ่ายทอดกระบวนการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาบ้านหนองแค ตำบลหนองแค อำเภอราศีไศล จังหวัดศรีสะเกษ. วารสารการพัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่, 7(7), หน้า 74-92.
- สมคิด เทวกิตย. (2567, 1 เมษายน). ลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำด้วย “อาชีพ” ที่มี “ชุมชนเป็นฐาน”. งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น. <https://vijaitongtin.com/ลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำ-2/>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน. <https://www.nesdc.go.th>
- สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า. (2566). การพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนเพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานราก. สำนักงาน.,
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2566). การส่งเสริมความรู้ทางการเงินของเกษตรกรไทยเพื่อความยั่งยืน. <https://www.oae.go.th>
- สำนักสถิติแห่งชาติ. (2566). รายงานสถิติความยากจนของประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สำนักสถิติแห่งชาติ.

บรรณานุกรม

- สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดร้อยเอ็ด. (2566, 4 กรกฎาคม). “สร้างร้อยเอ็ด เมืองแห่งความสุข ด้วยความร่วมมือกันระหว่างราชการ และภาคีเครือข่ายภาคศาสนา” ผู้ว่าฯ ร้อยเอ็ด บรรยายถวายความรู้คณะสมาชิกจังหวัดร้อยเอ็ด เน้นย้ำสานพลัง “บวร” มุ่งบำบัดทุกข์ บำรุงสุข ให้แก่ประชาชน. สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดร้อยเอ็ด. <https://roiet.prd.go.th/th/content/page/index/id/195238>
- สำนักงานสถิติจังหวัดร้อยเอ็ด. (2567). *ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดร้อยเอ็ด (GPP) ผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อคนต่อปี (GPP Per Capita) ปริมาณลูกโซ่ (GPP Chain Volume Measures) และอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (GPP Growth Rate) ปี พ.ศ.2556-2566* p.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2567). *รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำ ในประเทศไทย ปี 2566*. สำนักงานฯ.
- สำนักราชบัณฑิตยสถาน. (2552). *แนวคิดความยากจน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุพนิดา จิระสินวรรณ. (2565). *ความยากจนในผู้สูงอายุไทยระหว่างปี 2560 และ 2564*. วารสารเศรษฐศาสตร์การพัฒนา, 18(3), 99-120.
- อภิชัย พันธเสน. (2540). *ความยากจนและแนวทางแก้ไข*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อรรถสุดา เลิศกุลวัฒน์ และจิตติมา พุฒิกานันท์. (2566). การพัฒนาทางการเงินและความยากจน: กรณีศึกษาในประเทศไทย. *วารสารเศรษฐศาสตร์และกลยุทธ์การจัดการ*, 10(1), หน้า 70-91.
- อโศก พลบำรุง. (2565). *การบูรณาการความร่วมมืออย่างมีธรรมาภิบาล*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Banerjee, A., Duflo, E., Goldberg, N., Karlan, D., Osei, R., Pariente, W., Shapiro, J., Thuysbaert, B., & Udry, C. (2015). *A multifaceted program causes lasting progress for the very poor: Evidence from six countries*. Science, 348(6236), 1260799. <https://doi.org/10.1126/science.1260799>
- Epstein, M. J., & Yuthas, K. (2014). *Measuring and improving social impacts: A guide for nonprofits, companies, and impact investors*. Berrett-Koehler Publishers.
- Florida, R. (2021). *The new urban crisis: Gentrification, housing bubbles, growing inequality, and what we can do about it*. Basic Books.
- Gehl, J. (2022). *Cities for people*. Island Press.
- Goddard, J., Hazelkorn, E., Kempton, L., & Vallance, P. (Eds.). (2013). *The civic university: The policy and leadership challenges*. Edward Elgar Publishing.
- Helliwell, J. F., Layard, R., & Sachs, J. (2023). *World happiness report 2023*. Sustainable Development Solutions Network.
- IFAD. (2020). *Inclusive value chains for sustainable development*. Rome: International Fund for Agricultural Development.
- Itsawilanon, S., & Phalanurak, P. (2018). The effectiveness of the Theory of Change in community development. *Journal of Social Research*, 40(1), 15-35.
- Janthaduang, T. (2022). Using phenomenon-based learning to enhance financial literacy in students. *Journal of Economics Education*, 45(2), 112-130.
- Mullainathan, S., & Shafir, E. (2013). *Scarcity: Why having too little means so much*. Times Books.
- OECD. (2024). *Public governance for sustainable development*. Paris: OECD Publishing.
- Pongchai, K. (2021). *Online coaching process for financial decision-making during crises*. Financial Education Review, 39(3), 78-95.
- Putnam, R. D. (2020). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Simon & Schuster.
- Rogers, P. (2014). *Theory of change: Methodological brief*. UNICEF Office of Research-Innocenti.
- Stiglitz, J. E. (2021). *The price of inequality: How today's divided society endangers our future*. W.W. Norton & Company.
- UN-Habitat. (2023). *Sustainable urban development for all: UN-Habitat annual report 2023*. United Nations.
- Wichitchanya, P., Rattanaporn, S., & Lertwicha, C. (2020). *Household accounting and debt management in agricultural families*. Thai Agricultural Economics Journal, 56(4), 201-220.